

Södertörns högskola

Medie- och kommunikationsvetenskap

C-uppsats

HT09

Skönhetens fula ansikte

En kvalitativ studie av mediernas betydelse för fyra svarta kvinnor
som bleker sin hy

Författare: Teysir Subhi

Handledare: Stina Bengtsson

Abstract

Södertörns högskola

C-uppsats i Medie- och kommunikationsvetenskap

Höstterminen 2009

Titel: Skönhetens fula ansikte – En kvalitativ studie av mediernas betydelse för fyra svarta kvinnor som bleker sin hy

Författare: Teysir Subhi

Handledare: Stina Bengtsson

Nyckelord: Medier, Hudblekning, Skönhetsideal, Klassmarkör, Svart, Vit, Postkolonial, Identitet, Identifikation, Hudblekningskrämer, Mångkulturell marknadsföring

Syftet med uppsatsen är att undersöka mediernas betydelse för fyra svarta kvinnor som bleker sin hy. I uppsatsen redogör jag för vad fenomenet hudblekning är och varför jag anser att det är ett utslag av ett postkolonialt samhälle.

För att kunna utföra en adekvat analys har jag anlagt ett eklektiskt paradig bestående av postkolonial teori, Giddens identitetsteori, Bourdieus teori om kulturellt och ekonomiskt kapital samt Freuds identifikationsteori. Med detta teoretiska ramverk tar jag upp flera viktiga centrala frågor som hur dessa fyra svarta kvinnor ser på sin svarta identitet, vilken betydelse medierna har för forandet och synen på den svarta identiteten samt vilka klassdimensioner som finns i denna studie. Uppsatsen är en kvalitativ studie baserad på djupintervjuer.

Resultatet av studien visar att medierna inte har en avgörande betydelse för dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy. Analysen visar dock att den avgörande faktorn till att mina informanter bleker sig är det postkoloniala synsättet, stigmatiseringen av den svarta hudfärgen som lågklassmarkör samt mediernas upprätthållande av det vita skönhetsidealet. Jag tar även upp hur man med min studie som utgångspunkt kan implementera studiens resultat i en praktisk mediekontext. Denna går kort ut på att medieinstitutioner har ett ansvar i hur de framställer svarta kvinnor i medier.

Förord

Med denna uppsats har jag förverkligat en idé som jag haft mycket länge, att skriva om svarta kvinnor i en kontext av medier. Givetvis har jag inte kunnat utföra denna uppsats utan hjälp. Till att börja med vill jag tacka alla mina fyra informanter för att ha ställt upp på ett så tabubelagt ämne. Jag vill även tacka min handledare Stina Bengtson som kommit med ibland hård men relevant kritik på mina utkast. Jag vill rikta ett stort tack till min gode vän Karl-Viktor Engström som förmedlat råd och tips i skrivandet av vetenskapliga uppsatser, samt den korrekturläsningen han har gjort. Dessutom har Karl-Viktor Engströms resurser i form av uppsatshandböcker och manualer varit ovärderliga i arbetet av att skapa en stringent och akademisk uppsats. Jag vill även tacka min familj och vänner för deras oerhörda stöd genom denna långa resa som varit fylld av svett och tårar, utan er hade det aldrig gått.

Jag vill slutligen tillägna den här uppsatsen min framlidne far Subhi Abdurahman, vars största önskan i livet var att jag skulle få en akademisk examen.

Innehåll

Förord	3
1 Inledning – Mitt första möte med hudblekning	6
1.1 Bakgrund – Hydrokinon	8
1.2 Kvantitativ studie – Uppdrag granskning	10
1.3 Tidigare forskning	10
2 Syfte och frågeställning	11
3 Teori.....	12
3.1 Introduktion till Postkolonial teori.....	12
3.2 Kolonialismen – en del av vår samtid.....	13
3.3 Vem kan betecknas som postkolonial?	13
3.4 Orientalism.....	14
3.4.1 ”Den andre”, ”vi och dem”	14
3.4.2 Eurocentriska dikotomier	15
3.4.3 Dikotomin svart och vitt.....	15
3.4.4 Orientalism och makt	16
3.4.5 Feministisk kritik mot Postkolonialism.....	17
3.4.6 Feministisk kritik mot Orientalism	17
3.4.7 Postkolonial kritik mot ”västerländsk feminism”	18
3.5 Introduktion till Giddens identitetsteori.....	19
3.5.1 Strukturering.....	20
3.5.2 Senmodernitet.....	20
3.5.3 Identitet – det reflexiva jaget.....	22
3.5.4 Livsstil	23
3.5.5 Medier - en influens av hur vi skapar vår livshistoria.....	24
3.6 Kritik mot Giddens	25

3.7 Bourdieus ekonomiska och sociala kapital	25
3.7.1 Kritik mot Bourdieu	27
3.8 Identifikation	27
3.9 Sammanfattning Teori	28
4 Metod och genomförande	31
4.1 Val av metod	31
4.2 Material och urval	31
4.3 Tillvägagångssätt	32
4.3.1 Intervju som kvalitativ forskningsmetod.....	32
4.3.2 Genomförandet av intervjuer	33
4.3.3 Etiska aspekter för intervjuer och förförståelse.....	33
4.4 Teoretiskt ramverk som analysmetod	34
4.5 Sammanfattning Metod.....	34
5 Resultatredovisning och analys	36
5.1 Presentation av informanter	36
5.2 Bakgrund av informanter – Social status och klasstillhörighet	38
5.3 Hur ser informanterna på sin svarta identitet?	39
5.4 Analys av informanternas syn på deras svarta identitet.....	40
5.5 Vilken betydelse har medier för formandet och synen på den svarta identiteten?	41
5.6 Analys av informanternas syn på mediers betydelse för formandet och synen på deras svarta identitet	42
5.7 Vilken betydelse har medier för dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy?	42
5.8 Analys på vilken betydelse medier har för dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy?	44
5.9 Sammanfattande analys	44
6 Slutdiskussion	45
6.1 Praktisk tillämpning	46
7 Fortsatt forskning.....	49
Referenser	50
Bildreferenser	52
Bilaga A – Intervjufrågor	53

1 Inledning – Mitt första möte med hudblekning

Bild 1. Kvinna som bleker sin hy.

”Nationalgeographic”
(2009-12-28)

Då jag hade mitt första möte med hudblekning var jag bara tretton år gammal. Jag var på besök i min mors hemland Sudan och introducerades för första gången för hudblekningskrämer av min kusin Sally som blekte sin hy. Jag hade träffat henne några år tidigare och den här gången kände jag inte igen henne. Sally hade blekt sig i över två års tid och den här gången var hon betydligt ljusare än senast. Under mitt besök såg jag hur hon dag och natt smörjde in hela kroppen med den luddrande vita krämen som hette *Skin light*. Hon följde proceduren slaviskt och missade aldrig en dag, för skulle hon göra det skulle den blekande effekten avta och hon skulle bli mörk igen. Sally försökte vid ett flertal gånger övertala mig att bleka min hy. Hon sa att jag skulle bli vacker och se ut som dem där kända artisterna på teve och i skönhetsmagasinen, jag skulle få mer uppmärksamhet och bli populär. Men jag vågade aldrig, jag var för feg.

Bland exotiska frukter, färggranna tyger och doftande kryddor, kryllade marknaderna i Sudan av hudblekningskrämer. De unga kvinnorna prutade hejvilt när de köpte de olika krämerna som var anpassade för olika delar av kroppen. Vissa kroppsdelar var nämligen svårare att bleka såsom knän och knogar, för dem krävdes det extra starka krämer. Oljor, tvålar och blekande duschkrämer, det var som om en helt ny värld öppnades framför mina ögon, en värld där det var nödvändigt att vara vacker.

Jag betraktade Sally varje dag. Där stod hon och laborerade med de många olika oljorna och krämerna lika försiktigt och precist som en kemist. Jag såg vilket självförtroende detta gav henne och blev nästan förbannad på mig själv för att jag inte vågade.

Under min uppväxt på Hisingen i Göteborg på 90-talet var jag den enda svarta bland mina jämnåriga fram till att jag började gymnasiet. Att jag var avvikande från normen visste jag redan på dagis. Då jag en dag hade skadat benet sprang jag till min dagisfröken gråtandes och sa att jag ville att doktorn skulle ge mig ett vitt ben. Att tillhöra normen och vara en del av gemenskapen var viktigt för mig.

Jag hävdar att fenomenet hudblekning är ett utslag av ett samhälle med postkoloniala kvarlevor, vilket jag senare i uppsatsen kommer att redogöra för.

För min kusin Sally var det uppenbart att medierna hade en stor betydelse för hennes val att

Bild 2. Lil' kim – amerikansk artist vars fans spekulerar om huruvida hon bleker sin hy eller inte

”Awfulplasticsurgery” (Hämtad: 2009-12-28)

bleka sin hy och hennes syn på skönhetsidealet. Det jag avser undersöka med den här uppsatsen är vilken betydelse medierna har för mina fyra svarta kvinnliga informanter som bleker sin hy.

Jag har valt att genom kvalitativ forskningsmetod i form av djupintervjuer söka svar på mina frågor. Jag är medveten om att det även finns män som bleker sin hy,

men eftersom jag anser att kvinnor är en mer utsatt grupp så har jag valt att enbart använda kvinnor i studien. För att kunna anlägga en adekvat analys har jag valt att skapa ett eklektiskt paradigm bestående av ett medievetenskapligt, sociologiskt och psykoanalytiskt teoretiskt ramverk som är välavvägt för att kunna fungera som ett verktyg i min analys av mina informanters utsagor. Detta då en enskild teori inte täcker in alla områden jag avser

Bild 3. Spelare i den nordamerikanska basebolligan Major league baseball och som offentligt erkänt att han bleker sin hy.

(ESPN 2009), (”Sammy Sosa” 2009)

undersöka. Dessutom är vetenskapstraditionen inom medie- och kommunikationsvetenskap eklektiskt utpräglad, och det är en vetenskapstradition jag tänker upprätthålla genom denna uppsats.

Hudblekning är en benämning på en hudkräm som innehåller det hudblekande preparatet Hydrokinon och som används för att bleka hyn. Fenomenet är idag utbrett i Asien, Europa och främst Afrika och används av kvinnor men också män i hopp om att få en ljusare hy. (Hall 1995) För att du som läsare ska kunna ta del av och förstå denna kvalitativa studie så skall jag nedan ge en introduktion till vad fenomenet hudblekning är.

1.1 Bakgrund – Hydrokinon

*Bild 4. Hudblekningskrämer
”BBC” (2009-12-28)*

Hydrokinon används som det främsta ämnet i de hudblekningskrämer som finns, men Hydrokinon, även känt som bensen-1,4-diol används huvudsakligen som framkallningskemikalie vid svartvit fotografering. (Kemikalieinspektionen, 2009)

Ämnet är idag förbjudet över hela EU och 2001 förbjöd läkemedelsverket försäljning av produkter innehållande Hydrokinon. (Läkemedelsverket, 2003)

Gunnar Guzikowski, kemist på läkemedelsverket säger i en intervju i *Svenska Dagbladet* den 28 augusti 2004: Hydrokinon är så farligt att det är totalförbjudet i hudkrämer och tvålar i hela EU. Förutom cancer kan hydrokinon ge hela skalan av hudproblem, från klåda, allergi och eksem till bestående fläckvisa förändringar av huden och pigmenteringen. En inte ovanlig biverkning är livslång överkänslighet för solljus. (Ennart, 2004)

Miljöförvaltningen i Stockholm skriver i en tillsynsrapport från 2003 att Hydrokinon förändrar hudens pigment, ger missfärgningar av huden och misstänks kunna medverka till uppkomst av hudcancer. De skriver även att de beslagtagna hudblekningskrämerna innehållit kvicksilver, en giftig tungmetall som inte bara tas upp av kroppen utan som även förgiftar naturen.

Vid uppföljande inspektion kunde Miljöförvaltningen konstatera att försäljningen av hydrokinon upphört i de tidigare inspekterade butikerna och slutsatsen som drogs var att det uppenbarligen fanns stora kundkretsar som efterfrågar hudblekningskrämer innehållande Hydrokinon. Man drog även slutsatsen att en omfattande informationskampanj om riskerna med att använda produkterna skulle kunna göras i samarbete med konsumentrådgivare på stadsdelsförvaltningar, barnavårdscentraler, vårdcentraler och skolsköterskor men att resurser för detta arbete saknas. (Miljöförvaltningen, 2003)

Bild 5. Några av de hudskador man kan få av hudblekningskrämer innehållande Hydrokinon

”Indialink” (Hämtad: 2009-12-28)

Mörkertalet av hur många kvinnor och män som använder hydrokinon i Sverige är idag stort, men efter att ha varit i kontakt med flera hudläkare kan de bekräfta att problemet existerar. Svarta kvinnor har tagit kontakt med dem efter att ha fått både ansikte och kropp förstörda. Dr Olivia Stevenson, Hudläkare vid Kettering General Hospital i Northampton, England arbetar med att informera om riskerna vid användning av hudblekningskrämer innehållande Hydrokinon. I en intervju med henne säger hon att mörkertalet för hur många kvinnor

som använder Hydrokinon är stort och att det är svårt att stoppa dessa affärsverksamheter eftersom det ofta rör sig om illegal försäljning. Jag pratade även med chefen för kosmetikaenheten för läkemedelsverket Monica Tammela som också bekräftar att mörkertalet är stort. Tammela menar att det tidigare inkommit rapporter om illegal försäljning av hudblekningskrämer i Sverige och att dessa affärer då stoppats, men Tammela menar samtidigt att det är kommunernas ansvar att se till att reglerna efterföljs och inte läkemedelsverket.

Men hur ställer sig afrikanska föreningar i Sverige till det växande problemet med hudblekning? Känner dem till att fenomenet existerar?

Zella, projektledare för Afrosvenskarnas riksförbund menar att man länge vetat om problemet men inte velat ta upp det då man tror att man inte skulle få gehör då detta är ett minoritetsproblem. Zella säger i intervjun med mig att en stor del av afrikanska kvinnor i Sverige använder hudblekningskrämer idag och att hon varit i kontakt med många kvinnor som råkat mycket illa ut efter att ha använt hudblekningskrämer. Hon säger att det är en fråga

Bild 6. Några av de hudskador man kan få av hudblekningskrämer innehållande Hydrokinon

”Nairaland” (Hämtad: 2009-12-28)

som Afrosvenskarnas riksförbund kommer att ta upp i framtiden för att sprida information om farorna vid användning av hudblekningskrämer innehållande Hydrokinon.

1.2 Kvantitativ studie – Uppdrag granskning

När miljöförvaltningen i Stockholm 2003 gjorde en uppföljande inspektion av butiker som tidigare sålt hudblekningskrämer innehållande Hydrokinon konstaterade de i sin tillsynsrapport att dessa butiker slutat med försäljningen av dessa förbjudna produkter.

2008 arbetade jag som grävande frilansjournalist för Uppdrag granskning i SVT. Där gjorde jag en uppföljning på miljöförvaltningens tidigare inspektionsarbete av de butiker som sålt dessa produkter. Jag besökte 30 olika afrobutiker i Göteborg, Malmö och Stockholm med dold kamera och kunde i samtliga butiker köpa de olagliga hudblekningskrämerna innehållande Hydrokinon under disk. (Javid, 2008)

Reportaget fick stor genomslagskraft och uppmärksammades i medier såsom programmet debatt i SVT, regionala nyhetsprogram såsom ABC m.fl, Aftonbladet och andra tryckta medier. Det skapades även en stor debatt i bloggösfären om huruvida användningen av hudblekningskrämer är ett utslag av rasism där man vinner fördelar om man har ljusare hy och om vårt samtida skönhetsideal gynnar svarta kvinnor.

Några av de åsikterna som ständigt förekom var:

”Löjligt av den svarta tjejen att kalla mig som är vit för rasist och nazist bara för att svarta människor säljer och använder hudblekningsmedel”

”Nuförtiden kan man bleka både hår, tänder, hy och anus om man skulle vilja det. Ingen tvingar folk till det, det handlar inte om någon rasism...”

”Vita vill bli bruna, mörka vill bli ljusa, folk är inte kloka”

SVT forum(2008)

1.3 Tidigare forskning

Tidigare forskning som har bedrivits om hudblekning behandlar mestadels vilka effekter dess användning kan få. Exempel på sådan forskning är Carman m. fl. (1986) som skriver om användning av hudblekningskrämer bland afrikaner i Sydafrika och hudsjukdomen ”Ochronosis” som ett resultat av hudblekning. Giudice m. fl. (2002) skriver vidare att majoriteten av den vuxna kvinnliga populationen i Senegal har använt hudblekningskrämer

och att långvarig användning av dessa hudblekningskrämer har resulterat i stora hälsoproblem. Bergmann m. fl., (2006) har kartlagt vilka komplikationer afrikaner som bleker sin hy i Paris fått av hudblekningskrämer. Slutsatsen som drogs var att de hälsosjukdomar som var överrepresenterade bland människor med afrikanskt ursprung i Paris bland annat var biverkningar av hudblekningskrämer. Slutligen skriver (Akinkugbe m. fl., 2008) om bieffekterna av permanent användning av hudblekning och dess utbredning i Afrikanska länder.

Den här forskningen som jag ovan har presenterat står för majoriteten av all forskning som tidigare har bedrivits om hudblekning. Man har alltså forskat om fenomenet hudblekning och kartlagt vilka hälsoeffekter användningen av hudblekningskrämer ger. Däremot finns det ingen forskning som undersöker hudblekning utifrån ett sociologiskt perspektiv än mindre medievetenskapligt.

Det finns mycket tidigare forskning om vilken betydelse medier har för olika samhällsfenomen, men också vilken betydelse och roll medier har för identitetsskapande. Exempel på detta är forskning kring mediers betydelse för våldet i samhället (Carlsson, 2001) och mediers betydelse för identitetsskapandet av människor i Skottland (Meech & Kilbom, 1992). I tidigare forskning hittar jag inte relevant forskning om mediers betydelse för hudblekning som fenomen eller betydelse för identitetsskapandet av svarta kvinnor som bleker sin hy.

2 Syfte och frågeställning

Jag hävdar att fenomenet hudblekning är ett utslag av ett samhälle med postkoloniala kvarlevor. Syftet med den här uppsatsen är att förstå vilken betydelse medierna har för dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy. Min studie tar utgångspunkt från fyra svarta svenska kvinnor med afrikanskt ursprung som bleker sin hy. Jag kommer att göra en kvalitativ undersökning i form av djupintervjuer där jag lyfter fram följande frågor:

1. Vilken betydelse har medierna för dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy?
2. Vilken betydelse har medierna till förandet och synen på den svarta identiteten för dessa fyra svarta kvinnor?
3. Hur ser dessa fyra kvinnor på sin svarta identitet?

3 Teori

I avsnittet kommer jag att redogöra för de teorier som jag kommer att hänvisa till i min analys. Till att börja med har jag en central teori av för min studie som omfattar postkolonial teori eftersom jag av erfarenhet vet att detta är ett faktum, där min fokus är ”Den andre, Vi och Dem”, eurocentriska dikotomier, Orientalism, feministisk kritik mot postkolonial teori, postkolonial kritik mot västerländsk feminism. Orientalism är samma sak som postkolonialism. För att få mina informanter i en samhällelig kontext av kritiskt tänkande individer så beskriver jag sedan Anthony Giddens identitetsteori, men även sociologen Stjepan Meštrović synpunkter som på Giddens som han beskriver den alltför rationella identitetsteori. För att verkligen förstå vilken makt svarta kvinnor har i Sverige att kunna påverka över hur samhället ser på dem har jag dessutom valt att anlägga vissa delar av Pierre Bourdieus teori om ekonomiskt och kulturellt kapital. Eftersom dessutom denna uppsats handlar om medier och självuppfattning finns även psykoanalysens grundare Sigmund Freud med i ett mindre avsnitt om identifikation. Omfattningen av teorierna kan verka stora, och mindre inriktade på medieteorier, men anledningen till detta är att medierna är en del av vårt samhälle, och mina studiesubjekt, de svarta kvinnorna, är sociala agenter i samhället. Det är med delar av forskning inom identifikation och Giddens identitetsteori som min kontaktyta mot mediernas makt kommer, och då i synnerhet med ett tungt moment av postkolonial teori och Bourdieus sociala rymd. Jag avslutar kapitlet med en sammanfattning och en grafisk presentation av hur hela det teoretiska ramverket hänger ihop, samt en motivering av mina valda teorier.

3.1 Introduktion till Postkolonial teori

Den postkoloniala teoribildningen kritiserar främst den västerländska idétraditionen. Eriksson, m.fl. (2005 s. 14ff) menar att postkoloniala tankar har sina utgångspunkter i indisk kultur och historieforskning.

I Indien växte det fram en forskargrupp som kallade sig Subaltern studies group. Där väckte företrädare som Ranajit Guha och Chatterjee kritik mot de dominerande koloniala historieberättelserna som enligt dem framställt den indiska historien som ett resultat av elitens göromål. Forskargruppen arbetade främst med att göra omtolkningar och analyser samt att producera alternativa historieberättelser (Eriksson, m.fl. 2005 s. 16f).

Begreppet postkolonialism har även nämnts i litteraturvetenskap i England och USA, då med beteckningen *Commonwealth literature* som betyder samväldeslitteratur och är en beteckning

på engelsk litteratur med ursprung utanför England. Begreppet betecknar även all kultur som är påverkad av den europeiska imperialismens processer från kolonialismen fram till idag. Postkolonialism betecknar en rad olika frågor som behandlar samhällsproblem och samband mellan kultur och imperialism i samtiden som en konsekvens av den europeiska expansionen i världen efter 1492 (Eriksson, m.fl. 2005 s. 16f).

3.2 Kolonialismen – en del av vår samtid

Centralt för den postkoloniala idétraditionen är att det koloniala tänkandet fortfarande präglar vår samtid. I artikeln *När inträffade det postkoloniala?* (Hall, 1992 s. 17) menar Hall att man i det postkoloniala perspektivet inte ser kolonialismen som i det förflutna. Han anser således att det globala samtida samhället som vi lever i idag visserligen skiljer sig från den koloniala eran både politiskt, ekonomiskt och kulturellt men att kolonialismen trots detta i hög grad präglar vår värld. Prefixet *Post* står för ett försök att tänka bortom de identiteter och gränser som införts av kolonialismen. Stuart Hall skriver i artikeln *När inträffade det postkoloniala?* där han refererar begreppet postkolonialism:

”... en allmän avkoloniseringsprocess som, i likhet med koloniseringen, påverkat de koloniserande samhällena i lika hög grad som de koloniserade samhällena (självkänt på olika sätt). Det är orsaken till att den gamla motsättningen mellan koloniserare och koloniserade tenderar att upplösas i vår tid. En av fördelarna med begreppet ”postkolonial” har därför varit att det riktat uppmärksamheten på det förhållandet att koloniseringen egentligen aldrig lämnade kolonialmaktens eget samhälle opåverkat. Tvärtom var den inskriven djupt inom dem – liksom den blev outplånligt inskriven i dem koloniserades kultur.”

Stuart Hall i Eriksson, m.fl. (2005) s. 16

I avsnitten nedan har jag fler beskrivande exempel på hur postkolonialismen är en del av vår samtid.

3.3 Vem kan betecknas som postkolonial?

Eriksson, m.fl. (2005 s. 16), skriver att frågan om vem som kan beteckna sig själv som postkolonial har varit en het fråga i den postkoloniala debatten. Enligt Eriksson, m.fl. (2005 s. 16), har heta debatter uppstått om huruvida länder som Kanada, Australien och Nya Zeeland kan betraktas som postkoloniala samhällen eller om termen postkolonial bara kan reserveras för icke västerländska koloniserade länder.

Stuart Halls svar på frågan om vem som kan beteckna sig som postkolonial i artikeln *The Commonwealth* är att inget samhälle kan definieras som utanförstående. Frågan enligt Hall om hur kolonialismen och dess effekter präglar kulturella identiteter och samhällen är inte något som endast berör de före detta koloniserade samhällena och dess kolonisatörer, utan även de samhällen som formellt inte deltog på någon sida, som t.ex. Sverige. Eriksson, m.fl. (2005 s. 16) menar i detta sammanhang att trots att Sverige inte deltog i koloniseringsprocessen så måste de kunna definiera och sätta gränser för ”svenskheten” och sättet att betrakta andra kulturer

3.4 Orientalism

Den orientalistiska diskursen utgår ifrån den västerländska mannen som skriver om orienten och placerar sig själv i förhållande till den. För orientalismen är utanförskapet en förutsättning. Ett viktigt verk för den postkoloniala teoribildningen är *Orientalism* skrivet av Edward Said. Said (1992 s. 3f) diskuterar om den europeiska orientalismens historia och hur synen på mellanöstern har beskrivits genom århundraden. Nedan följer tre centrala huvudidéer inom den orientalistiska diskursen.

3.4.1 ”Den andre”, ”vi och dem”

Centralt i *Orientalism* är de binära motsatsparen ”vi och dem” samt begreppet ”den andre”. Stereotyper av ”araben” och mellanöstern menar Said beskriver en lat, våldsam, primitiv och irrationell person som inte är förmögen att ta till sig andra kulturer. (Said 1992 s. 3f, s. 29f)

Enligt Said och psykoanalysen kring ”den andre” projicerar man sina negativa egenskaper på ”den andre”. De binära motsatsparen ”vi” och ”dem” är enligt Said motsättningen och rädslan mellan öst och väst. Rädslan står enligt Said för de sidor hos den andra parten som vi inte vill kännas vid hos oss själva. (ibid.)

Begreppen ”den andre”, ”vi och dem” är vanligt förekommande än idag och inte bara i Edward Saims beskrivning i *Orientalism* för tjugo år sedan. Ett exempel på detta är europeiska nationalistiska politiska partier vars agenda i praktiken baserar sig på att ”vi” är överlägsna och de civiliserade medan ”den andre” och ”dem”(invandrare) är oönskade ociviliserade inkräktare som vi projicerar våra negativa tankar på. (ibid.)

3.4.2 Eurocentriska dikotomier

När man utgår ifrån ett eurocentriskt perspektiv så utgår man enligt Said från en uppdelning mellan öst och väst, där öst och väst innehar olika egenskaper. Några av de dikotomier Said (1993 s. 7) tar upp är:

Eurocentriska dikotomier:

Väst - Öst

Rationalitet – Irrationalitet

Modern - Primitiv

Aktivt – Passivt

Sekulärt - Religiöst

Manligt – Feminint

Kultur – Natur

(Said 1993, s. 7), (Eriksson, m. fl. 2005, s. 23)

Enligt de eurocentriska dikotomierna är den västerländska människan rationell och har tagit till sig upplysningens ideal. Hon är sekulär och civiliserad. På samma sätt representerar den österländska människan det motsatta.

3.4.3 Dikotomin svart och vitt

En dikotomi som är central för min uppsats och som jag valt att titta lite närmare på är orden ”vit” och ”svart”. I boken *White* av Richard Dyer (1997) behandlar han de eurocentriska dikotomierna vit och svart utifrån fotografien. Där menar han att begreppen vit och svart är uppdelade efter vad som är manligt och kvinnligt. Svart ses enligt Dyer (1997) som mörkt och hemlighetsfullt och representerar inom fotografien det manliga till skillnad från det vita som står för feminint. Det här är ytterst relevant för min studie då dessa svarta kvinnor som bleker sin hy eftersträvar det kvinnliga, i det här fallet ett vitt och ljusare skönhetsideal. (Dyer 1997 s. 112f.) Enligt Bonniers svenska ordbok innehar de båda orden flera semantiska innebörder:

Eurocentriska dikotomier:

Vit – Svart

Oskyldig - Ondskfull

Hederlig – Olaglig/ Under bordet

Nykter - Onykter

Ren - Nedrig

Fri – Dyster/Bitter

(Malmström m. fl., 2001), (Walter, 2000)

Orden svart och vit kan liknas vid uppdelningen mellan öst och väst där det vita står för den västerländska mannen och det svarta representerar den österländska ”den andre”. Det jag vill påvisa med denna uppdelning mellan svart och vit är att kolonialistiska tankar om en uppdelning mellan öst och väst även är tydligt i vårt dagliga språkbruk. Ordet vit associeras med positiva begrepp som ren, fri och hederlig medan svart står för ord med negativ innebörd såsom, nedrig, olaglig och bitter. Enligt de eurocentriska dikotomierna är med andra ord det västerländska ”vi” och ”vit” eftersträvansvärt medan ”dem” och ”svart” är oönskat.

3.4.4 Orientalism och makt

Edward Said skriver i *Orientalism* om maktförhållandet mellan väst och öst där den västerländska mannen kontrollerade beteckningen av orienten och vad som ansågs vara orientalistiskt:

”Förhållandet mellan västerlandet och orienten är ett maktförhållande, ett förhållande av dominans, av varierande grader av en komplicerad hegemoni... Orienten orientaliserades inte bara därför att man upptäckte att den var orientalistisk på alla de sätt som var vedertagna för en vanlig europé på artonhundratalet utan också därför att den kunde göras – det vill säga tvingas ikläda sig rollen som – orientalistisk....Det finns inte mycket av samtycke i det faktum att Flauberts möte med en egyptisk kurtisan [sköka] ledde till uppkomsten av en mycket betydelsefull modell för den orientaliska kvinnan. Hon talade aldrig om sig själv. Hon framställde aldrig sina känslor, sin situation eller sin historia. Han talade för henne och representerade henne. Han var utlänning, relativt välbeställd och man, och det var historiskt betydelsefulla faktorer som gav honom en dominans varigenom det blev möjligt för honom att inte bara äga Kuchak Hanem i fysisk mening utan också att tala för henne och berätta för

sina läsare på vilket sätt hon var "typiskt orientalistisk" Jag menar att Flauberts styrkeposition i förhållande till Kuchuk Hanem inte var någon isolerad företeelse. Den exemplifierar fullständigt det relativa styrkeförhållandet mellan öst och väst och den diskurs om orienten som detta gav upphov till". (Said 1993 s. 7f)

Said menar i det ovan nämnda referatet att den västerländska mannen alltid har ett tolkningsföreträde om den orientaliska diskursen. Said menar dock att orientalismens struktur inte enbart är lögn och myter däremot anser han att orientalismen har större betydelse som tecken på den europeisk-atlantiska makten över Orienten än som verklighetstrogen diskurs.

Denna makt är en kolonialistisk idé över hur världen skall tolkas, men den tillämpas även i nutida praktisk stormaktspolitik. I samband med västmakters invasion ibland annat i Afghanistan och Irak har diktaturer och religiösa stater försökts omvändas och reformeras mot västerländska ideal. Detta är ytterligare ett steg i ett hävdande att "Dem" ska bli mer som "Vi". Detta kan ses som ett bra exempel på maktförhållandet mellan den vita västerländska mannen och öst.

3.4.5 Feministisk kritik mot Postkolonialism

Många ser feminism som en naturlig del av det postkoloniala tänkandet, trots detta finns det ofta en avsaknad av ett feministiskt perspektiv hos postkoloniala tänkare som Said, Appiah och Hall som tidigare fått mycket kritik från feministiska kritiker (Eriksson, m.fl. 2005 s. 23f)

Feministiska postkoloniala tänkare som Spivak och Mohanty menar att det kolonialiserade "feminiserades", det vill säga att man jämförde det feminina med de eurocentriska dikotomierna irrationalitet, primitivt, känsla och natur till skillnad från det manliga som representerar rationalitet, förnuft och kultur. Spivak och Mohanty använder ständigt i sitt postkoloniala perspektiv ett feministiskt perspektiv och kräver även att deras manliga kollegor ska göra det för att ge ett mer heltäckande perspektiv i sin forskning (Eriksson, m.fl. 2005 s. 23f).

3.4.6 Feministisk kritik mot Orientalism

Edward Said har fått mycket kritik för hur han behandlar genus och feminism. Feministiska kritiker hävdar att han företräder en omvänd orientalism då han i *Orientalism* jämför väst med manligt och feminint med öst. I en intervju av Anne Beezer och Peter Osborne i Eriksson, m.fl. (2005 s. 257), får Edward Said frågan om hur han ställer sig till att flera feministiska kritiker kritiserat Said för att ha en tvetydig feministisk närvaro i *Orientalism* och att i flera

sammanhang i boken använt ett flertal termer med feminin innebörd på ett negativt sätt. Edward Said svarar i intervjun om hur han förhåller sig till den feministiska kritiken som han fått:

”Vad jag gjorde när jag skrev Orientalism för tjugo år sedan var att peka på två saker: att Orienten i mycket hög grad har feminiserats av manliga författare i Europa, och att kvinnorörelsen i väst gick hand i hand med den imperialistiska rörelsen.” (Beezer & Osborne i Eriksson, m.fl. 2005 s. 257f)

Said håller alltså med de feministiska kritikerna som ställt denna kritik mot *Orientalism*, men menar dock att det är märkligt att denna kritik kommit nu under de senaste fyra, fem åren och inte för tjugo år sedan då han skrev *Orientalism*. Said menar att det är först nu som frågor om ras och kön sammanförts på ett teoretiskt och historiskt plan, snarare än att man enbart diskuterar könsaspekterna. Därför anser Said att diskussionen om feminism inte hörde hemma i *Orientalism* för tjugo år sedan. (ibid.)

Hur kön och ras diskuteras idag i samband med den ständiga pågående debatten om feminism inom postkolonial teori är en central fråga för den här uppsatsen och diskuteras i nästa avsnitt.

3.4.7 Postkolonial kritik mot ”västerländsk feminism”

Said sa tidigare om hur han förhåller sig till den kritik han fått gällande hans tvetydiga förhållningssätt till en feministisk närvaro i *Orientalism* och att han inte ansåg sig behöva ha en tydlig feministisk närvaro då man först dem senaste fyra, fem åren börjat diskutera ras och kön i relation till feminism. Said menade att öst i hög grad feminiserats av manliga författare och att kvinnorörelsen gick hand i hand med den imperialistiska rörelsen. (ibid.)

Talpade Mohanty i Eriksson, m.fl. (2005 s. 195ff) menar att den största kritiken mot feminismen har varit att man baserat den utifrån en västerländsk och vit erfarenhet. Chanda Talpade Mohanty, professor för kvinnostudier i Hamilton College diskuterar i artikeln: *Under Western eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses* hur man i västerländsk feministisk forskning studerar kvinnor i tredje världen. Chanda Talpade Mohanty menar att väst står för praxis och teori. Talpade Mohanty skriver i artikeln *Under Western eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses* om varför hon väljer att använda begreppet västerländsk feminism:

”... Därför skulle jag, hellre än att helt enkelt hävda att ”västerländsk feminism” utgör en monolit, vilja peka på de påfallande likartade effekter som blir resultatet av diverse

analytiska kategorier och strategier som kodifierar förhållandet till den andre [kvinnor i tredje världen] i implicit hierarkiska termer. Det är i denna betydelse jag använder termen 'västerländsk feminism'." (Talpade Mohanty i Eriksson, m.fl. (2005) s. 195f)

Mohanty menar i sin slutsats att hon ser ett kolonialt drag när västerländska feminister skriver om kvinnor i tredje världen som en förtryckt grupp. Talpade Mohanty menar att detta bidrar till att de västerländska feministerna hamnar i ett slags sant "subjekt" och omyndigförklarar på detta sätt "den andre" [kvinnor i tredje världen], detta genom att de talar om kvinnor i tredje världen genom en vit och västerländsk erfarenhet. Talpade Mohanty skriver i *Under Western eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses*:

"Vad händer när detta antagande om "kvinnor som en förtryckt grupp" används när västerländska feminister skriver om kvinnor I tredje världen? Det är här jag ser ett kolonialistiskt drag. Genom att kontrastera representationen av kvinnor i tredje världen med det jag tidigare refererade till som de västerländska feministernas presentation av sig själva i samma kontext, ser vi hur endast västerländska feminister blir sanna "subjekt" i denna mot – historia. Tredje världens kvinnor höjer sig å andra sidan aldrig över sin generellt omyndigförklarade status av "objekt". (Talpade Mohanty i Eriksson, m.fl. (2005) s. 207f)

Av Talpade Mohantys utläggning ser jag att "den svarta kvinnan" inte har förekommit i postkolonial forskning över huvudtaget, och inte i den feministiska forskningen heller, vilket innebär att kombinationen kvinna och svart således är en än större fråga än enbart synsättet på svarta människor i sig, eller synen på vita kvinnor, vilket jag kommer att redogöra för mer av i analysen och diskussion.

3.5 Introduktion till Giddens identitetsteori

Det finns en myriad av identitetsteorier. Men hur kan man förklara en identitet? Sociologen Anthony Giddens har utvecklat en identitetsteori som sätter samman människan i sitt samhälleliga sammanhang. För att kunna förstå hela Giddens teori måste en del begrepp definieras. Det första begreppet jag tar upp är stukturering eller "theory of structuration", därefter kommer senmodernitet, det reflexiva jaget och slutligen kommer jag att in på begreppet livsstil innan jag diskuterar Giddens syn på mediars inverkan på identiteten, samt viss kritik av Giddens.

3.5.1 Strukturering

Giddens (Gauntlett 2008, s. 99f) tar avstamp i sociologins skapare, Weber och Durkheim, men lägger inte lika stor vikt vid Marx studier. Vad som gör Giddens unik är att han sammanför de stora systemens och institutionernas förklaring av sociologiska fenomen med individen eller de sociala agenterna som förklaring av sociologiska företeelser. Dessa sägs representera makronivån, stat, stora företag och mikronivå, individer och familjer. Inga av dessa är oberoende av varandra utan samhället skapas genom att dessa två samverkar med varandra. Forskare från respektive sidor har kritiserat Giddens för att göra det för komplicerat genom att ta in båda dessa nivåer och använda sig av denna dikotomi, men det är snarare ett försvar på att andra som enbart förespråkar t ex enbart institutioner som skapare av ett samhälle som allt för enkelspåriga. (Gauntlett 2008, s 102ff)

Ett exempel på makro- och mikronivå är där makronivå står för det postkoloniala och diskriminering på krogen för mikronivå. Det förhärskande postkoloniala synsättet där svart är oönskat och ses som degenererat yttrar sig på mikronivå till exempel då svarta personer ska gå på krogen och nekas inträde eftersom individerna som släpper in personer har det postkoloniala synsättet och då svarta krogbesökare är oönskade av dem.

3.5.2 Senmodernitet

Vår samtid kan enligt Giddens betraktas som senmodern vilket innebär att det vi är idag både är en del av det moderna, och det postmoderna samtidigt. För att kunna förstå vad Giddens menar med senmodernt måste man förstå det historiska perspektivet från traditionellt, modern och senare mot postmodernt. Det traditionella är vad som fanns innan upplysningen på 1700-talet. I agrarsamhället var det stränga regler om hur olika saker fick göras. Kyrkans makt och därmed prästen i en by var en person som övervakade att kulturella förhållningsregler följdes. Yrken ärvdes från far till son och giftermål mellan olika sociala grupper var högst kontroversiellt. Hela samhället var uppbyggt på givna sätt att leva livet på för olika klasser i samhället. Den sociala kontrollen var mycket stor. Modernitetens intåg började i och med industrialiseringen med de tekniska produktionsmedel som innebar att man inte var tvungen att gå efter en viss årlig cykel som bönders självhushållning baserade sig på. Urbaniseringen skapade en större anonymitet och gav människorna större spelrum att avvika från de tidigare invanda levnadsmönstren. Avtraditionalisering skedde genom att man inte var tvungen att gå i samma fotspår som sina föräldrar i t ex yrkesval. Slutligen minskade religionen i vikt i och med att vetenskapen fick en större tilltro. Moderniteten kunde med andra ord göra människor mer fria i sina val av sin livsföring och sin identitet. Dock var människan fortfarande starkt

påverkad av en hel del givna normer som hon inte kunde avvika ifrån för att inte bli utstött i samhället. (Jansson 2002, s. 148f)

Man kan säga att postmodernitet står i kontrast till det traditionella och modernitet, att det inte finns en given väg att gå utan det är en blandning av olika saker, samt sammanslagning (eklektiskt) av olika begrepp, idéer och ideal på alla områden. Det postmoderna delar Jansson (2002, s. 147ff) in i övergripande områden som ekonomi, politik, vetenskap och estetik. I och med att människor i större utsträckning frigjorts och samhället individualiserats har det skapat problem för företag, forskare men även politiker att acceptera en helhetslösning som passar alla. För företag har det inneburit att enskilda gruppers önskemål måste tillfredställas och att konsumentmarknaden fragmenterats. Som en del av detta har även mer specialiserade produkter fokuserat mindre på det funktionella och mer mot det identitetsbehovet. Detta har av vissa betraktat som konsumerism (konsumtionshysteri) och ökad ytlighet. På samma sätt har etablerade politiska partiers omfattande åsikter inte gått hem hos väljare, som i större utsträckning är intresserade av olika sakfrågor i större omfattning, t ex djurrättsfrågor, eller äldrevården, och dessa enskilda sakfrågor kan vara motstridiga i enskilda partiprogram, vilket i sig är ett symptom på att den postmodernistiska människan inte köper helhetskoncept. För forskare så innebär det på samma sätt att en ”grand theory” inte kan förklara allt, utan man måste gå ner på lägre nivå för att hitta en minsta gemensam nämnare, beroende på vad forskningsfältet är. Dessutom innebär det att man måste sammanföra olika teorier för att skapa verktyg, eklektiska paradig, för att förstå vår samtid, vilket detta teoriavsnitt är ett utmärkt exempel på. (Jansson 2002, s. 176ff)

Postmodernitet är processer i ett samhälle där människan eller den så kallade sociala agenten inte har en förutbestämd bana att gå, utan måste själv ta ställning till vem man vill vara och vad inom det samhälleliga smörgåsbordet som man vill associera sig med. Givetvis finns det begränsningar, inte minst ekonomiska, men nya medier som tv har influerat människor att det finns olika sätt att leva sina liv och ta till sig olika ideal, men också att ta avstånd från andra ideal. Intåget med interaktiva medier som Internet och mobiltelefoner har ytterligare förstärkt denna del som inneburit att möjlighet, men även nödvändighet, av att ta ställning förstärkts, medvetet eller omedvetet. Postmoderna tendenser måste sättas i relation till det moderna. Detta innebär att det postmoderna kännetecknar en pluralism utan dess like. (Jansson 2002, s. 147ff)

Detta för oss slutligen vidare till vad Giddens (Gauntlett 2008, s. 104f) betraktar som vår samtid, det senmoderna. Det enda som är säkert är att vi befinner oss i den posttraditionella eran. Vi har ännu inte tagit det fulla steget in i den postmodernistiska eran, men att vi lever i ett samhälle som har inslag av postmodernitet, men att modernitet är fortsatt en del av vår samtid. Det är dessutom viktigt att poängtera att senmodernitet inte avser en tidsepok utan beskriver det samhälle vi lever i västerländska länder idag. Andra samhällen kan till exempel mycket väl vara kvar i det traditionella. (Gauntlett 2008, s. 104f) Ett område i Sverige där det traditionella fortfarande kan vara kvar är inom invandrarfamiljer från länder i tredje världen där kvinnans roll i många fall uteslutande innebär att ta hand om barnen och arbeta i hushållet. Flickor som växer upp i dessa hushåll förväntas av deras föräldrar ta motsvarande ansvar när de själva växer upp.

3.5.3 Identitet – det reflexiva jaget

Vi skapar vår identitet genom dem som tar hand om oss, oftast föräldrar när vi är nyfödda och är nödgade att ha absolut tillit till dem som har hand om oss. Vi antar därefter det ramverk av referenser som de ger oss, eftersom vi måste ha en tro på att de bryr om vårt eget bästa. Som små reproducerar vi vad omgivningen gör och säger. När vi väl har blivit äldre och utvecklat en egen förmåga att vara mer reflexiva är vi mer öppna för nya ideal och idéer. (Gauntlett 2002, s. 103f) Den senmoderna identiteten jaget är en nödvändighet för att vi få en säkerhet eftersom vi inte har våra någorlunda fasta fotspår att gå i som i det traditionella samhället där de stora institutionerna bestämde vem man skulle vara som till exempel kyrka och stat (Gauntlett 2002, s. 104). Jansson (2002, s. 147f) tar denna tanke vidare och hävdar att för att identiteten ska kunna utvecklas måste personen känna en delaktighet med andra människor i sin omgivning och få bekräftelse.

”Att skapa en identitet handlar således om en dubbel process – en ständig pendelrörelse mellan integration och separation”. (Jansson 2002, s. 147f)

Detta innebär att en person till att börja med måste ha något att relatera till och därefter ta avstånd från det (separation), för att sedan skapa något eget, men människan kan inte vara helt autonom och fristående andra vilket innebär att en individ söker sig till någon grupp den vill associera sig med (integration). (Jansson 2002, s. 147f) Detta ses tydligt hos till exempel en tonårstjej som tar avstånd från sin egen familjs åsikter och väljer att vara med punkare, som lyssnar på punkmusik och antar andra attribut som är relaterat till punk, t ex frisyr i form av

tuppkam. Detta är en separation från familjen som då inte är punkare, och en integration eftersom en ny tillhörighet skapas genom anslutningen till den önskade gruppen.

Jansson (2002 s. 147f) skriver att identitet på samma sätt som en person delar en upplevelse och känner delaktighet med andra människor i sin sociala omgivning så måste personen samtidigt vara lik andra människor, det vill säga att hon kan kommunicera med dem även om detta innebär att personen vill vara olik eller unik i förhållande till dem. Jansson poängterar här att det är svårt att antingen vara totalt lik omgivningen då detta skulle skapa en känsla av meningslöshet och där personen känner att han är undergiven omgivningen och saknar egen vilja. Total olikhet menar Jansson också skapar meningslöshet men i detta fall total isolation som följd. Jansson menar här att livet handlar om att kunna definiera och identifiera sig själv med dem man vill identifiera sig med men även att man ska veta hur man ska gå tillväga med dem man vill distansera sig från. Jansson (2002 s. 147f) Gauntlett (2008, 107f) har dock inte alls med detta resonemang, men det motsäger inte diskursen i övrigt.

Exemplet med punkartjejen är i linje med det reflexiva jaget, även om det inte framkommer hos Gauntlett (2002, s. 107f). Han menar att vi producerar en biografi av vårt liv som enbart behöver vara sann för oss själva, men denna kan inte vara helt fantasibaserad. Denna historia om oss själva är ett pågående projekt som innebär att vi hela tiden omformulerar den och skapar nya delar vartefter vi får andra influenser på vårt liv, och vi har då även möjlighet att rekonstruera vår historia för att kunna passa det vi anser att den ska innehålla. Det som är kärnan i vår identitet är vår historia om oss själva. Stämmer den inte in, eller avviker för mycket för vad vi kan förklara uppstår en skam över att inte leva upp till vår biografi. (Gauntlett 2002, s. 107f)

Ett bra exempel på att man kan fortsätta sin livshistoria obehindrat är om en man har en bra relation till sin kvinnliga partner, men att den romantiska bilden rasar efter att kvinnan har varit otrogen så kan mannen bygga vidare på sin livshistoria som om det inte hade hänt. I och med att livshistorien enbart behöver vara sann för den som formulerar den, i det här fallet mannen, kan han ignorera händelsen. Fortsätter förhållandet mellan dessa två personer utan att någon annan vet om otroheten kan han ge sken av till omgivningen av att de har ett lyckligt förhållande.

3.5.4 Livsstil

Som en övergripande del av den individuella identiteten menar Giddens (Gauntlett 2002, s. 111f) att det finns livsstilar vi tar del av och för in i vår identitet. Det kan jämföras med en

färdig mall för hur vi kan leva våra liv. Detta kan ske både medvetet och omedvetet och även människor som inte lever i materiellt överflöd väljer att anta en livsstil, eftersom det inte bara handlar om vilket jobb man har eller om man har stor köpkraft. Även livsval, värderingar och attityder innefattar begreppet. Med ovanstående exempel på en tjej som blir punkare utgör valet en livsstil där identiteten handlar om en integration av denna livsstil. Dessutom kan man anta olika livsstilar, eller roller där man antar dessa beroende på sammanhang. Hela identiteten är då en summa av de livsstilar man valt och man beter sig olika på var man är, vilka kläder man har på sig och så vidare. (Gauntlett 2002, s. 111f) Jansson (2008, 164) å andra sidan gör samhället till en metafor av en matbutik där man handlar utan hjälp av en expedient och rutinmässigt köper vissa varor, men man kan när som helst välja att köpa annat, och det är här det självreflexiva jaget kommer in som kan omvärdera och välja något annat. Detta ska stå i kontrast till det traditionella där butiken enbart har vissa varor men å andra sidan en expedient att fråga. I det senmoderna samhället måste individen själv hitta och välja varor. Det är viktigt att påpeka att alla inte har möjlighet att göra vilka val som helst. Till att börja med är man hänvisad till de lagar och regler som gäller i ett land och här är Giddens utpräglad modernist i sin teori. Dessutom spelar kön, klass och ålder också in vilket jag kommer att ta upp senare i teoriavsnittet om Bourdieu och hans sociala rum. Det som är allt för avvikande inom en livsstil kommer inte att accepteras av omgivningen, man kan då betraktas vara "out of character". (Jansson (2008, 164f, Gauntlett 2002, s. 111f)

3.5.5 Medier - en influens av hur vi skapar vår livshistoria

Även om vi själva kan forma vår identitet tar vi även intryck av hur medier framställer dem. Det finns många olika typer av livsstilar men olika livsstilsideal är framhävda på olika sätt av medier. Vissa livsstilsideal framkommer ibland inte alls såsom lantbruksliv. (Gauntlett 2008, s. 112) Giddens konstaterar att en tidig medieinfluens är den romantiska romanen som beskriver den perfekta relationen (Gauntlett 2008, s. 109). Dagens livsstilsmagasin matar ständigt ut hur man ska förhålla sig i en relation och vem man ska vara för att kunna upprätthålla sin historia, samt ger förslag på livsstilar (Gauntlett 2008, s. 110). Giddens anser att medier och den konsumerism som är en del av senmodernitet är en källa till vilken identitet vi ska anta, men att vi antar skapar ett motstånd på individuellt plan genom vår livshistoria och är inte helt utlämnade åt detta tryck från medier. Att vi formulerar vår livshistoria i form av referenser från medier (filmer, reklam mm) har även Gauntlett (2008, s. 109) visat, vilket innebär att andras identitet (pågående livshistoria) är sådant som personerna själva relaterar till och kanske till och med har som förebilder.

3.6 Kritik mot Giddens

Sociologen Meštrović menar att Giddens syn på människans sociala liv är alldeles för positivt enligt Giddens räkning. Han anser snarare att Giddens identitetsteori kan hänföras till västerländska medelklass-sociologer men som saknar mening för sociologer som studerar utsatta och fattiga människor. Giddens identitetsteori verkar alldeles för rationell menar Meštrović. Ett exempel som en typisk västerländsk feminist skulle ta upp är en gift muslimsk fembarnsmamma i Iran som till skillnad från en västerländsk singelkvinna inte skulle tyckas ha utrymme att kunna vara reflexiv och göra sina egna val. Fembarnsmamman skulle visserligen kunna reflektera över att till exempel göra karriär men är begränsad då hon troligen lever kvar i ett traditionellt samhälle och har fem barn och ett hushåll att ta hand om (Gauntlett 2008, s. 120ff)

Giddens (1991 s. 6) menar visserligen att personer som är ojämslällda och ojämlika inte har samma handlingsutrymme för självförverkligande, men att det ändå har viss kapacitet för självreflektion. Då jag själv har många kvinnliga vänner som mycket väl vill göra någonting än det de gör idag men är fast i synen på hur andra ser på dem så förmås de inte att handla efter deras egna vilja. I nästa avsnitt kommer jag att komplettera Giddens identitetsteori med Bourdieus teori om ekonomisk och kulturellt kapital, då jag anser att dessa täcker in ett perspektiv som kan ge förklaring till svarta kvinnors möjligheter till eget handlande.

3.7 Bourdieus ekonomiska och sociala kapital

För att kunna förstå sig på vilken verklighet som svarta kvinnor lever i Sverige är det även viktigt att ta hänsyn till vilken social position i samhället de har. Den franske kultursociologen Bourdieu (Jansson 2002, s. 165) har tagit fram en teori om hur strukturer i samhället gör att vissa människor har högre status och därmed även makt. Han tar sin ansats i Marx klassbegrepp men har utvidgat det till att omfatta en rymd av maktfaktorer. Denna teori baserar sig på att det finns ekonomiskt kapital som innebär att en person har det materiellt gott ställt men även pengar. Den andra aspekten är att det även finns personer med kulturellt kapital, vilket omfattar immateriella ting, t ex utbildning och kreativ förmåga. Bourdieus undersökningsobjekts kapital sammanfaller ofta med deras yrkespositioner, vilket innebär att personer med stort kulturellt kapital återfinns bland konstnärer, författare och journalister, medan det ekonomiska kapitalet finns hos t ex företagsledare. Specialiserade yrkesutövare som läkare och jurister hamnar mitt emellan dessa två kategorier. Personer med lågt kulturellt kapital är personer som arbetar inom okvalificerade yrken som t ex inom vården, medan personer med låg kapitalvolym inom den ekonomiska sidan är arbetarklass. Något som

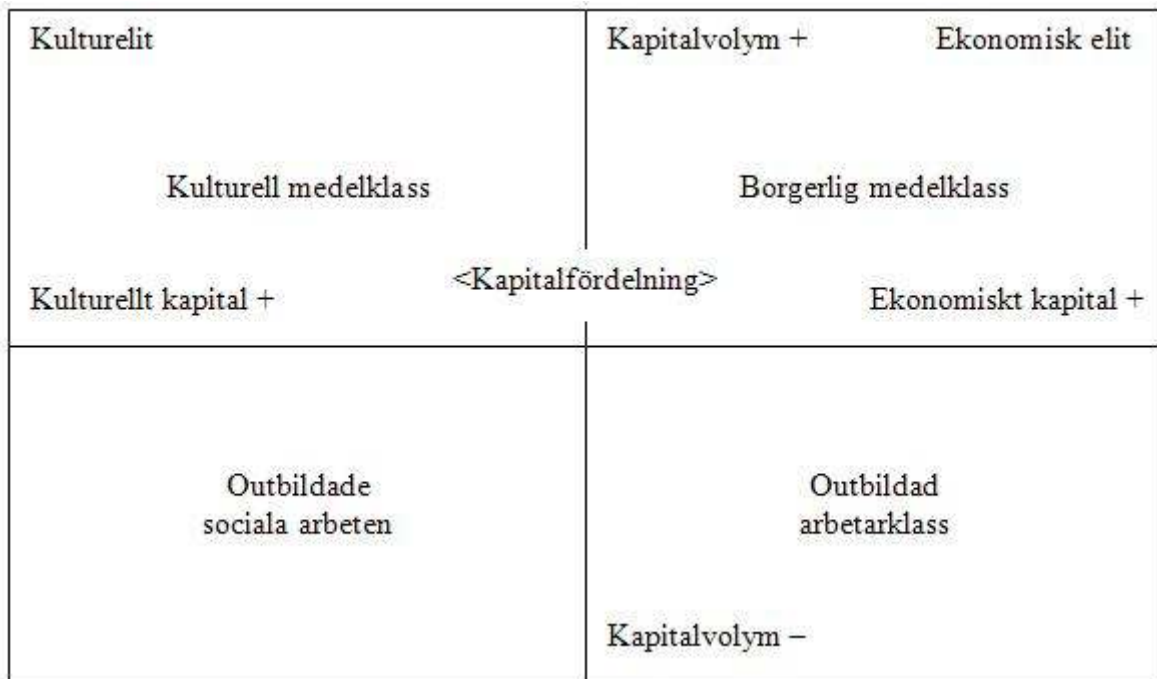
forskaren Charlotta Kratz har studerat är hur de nationella dagstidningarna Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet är en högre klassmarkör för boende utanför storstadsregionerna. (Jansson 2002, s. 165ff)

Inom denna rymd så finns det utmärkande beteenden, materiella markörer och andra attribut som påverkar var någonstans i denna rymd man befinner sig. Detta kan exemplifieras att personer med lågt kulturellt eller ekonomiskt kapital inte har för vana att gå på opera, eller titta på Bergmanfilmer, medan de övre klasskikten har dessa som sin domän. Skulle opera bli populärt bland den breda massan skulle det kulturella värdet av just opera sjunka och andra attribut skulle ta plats för att markera kulturellt kapital. (Jansson 2002, s. 165ff) Gripsrud (2002, s 116f), visar också på att populärkultur och finkultur är klassmarkörer. Den bredare populärkulturen kan även kallas lågkultur. Lättsamma underhållsprogram och kommersiell musik är i det här sammanhanget populärkultur, även om man inte kan frångå att även personer som normalt sätt konsumerar finkultur också kan konsumera populärkultur, så förblir de ändå klassmarkörer. (Gripsrud 2002, s 116f)

Bourdieu talar liksom Giddens om livsstil där alla dessa attribut antas. Bourdieu menar att detta dock ska ses i förhållande till att en människa föds med olika förutsättningar i samhället. När de väl har fått dessa kan människan visserligen förändra sin situation, men att vissa då har ett försprång. Personer som har inflytelserika föräldrar med stort ekonomiskt och kulturellt kapital har mycket lättare att upprätthålla detta genom den träning de kan erbjuda dem. Livsstil är något Bourdieu kallar habitus och åskådliggörs genom följande utdrag från Jansson (2002 s. 168)

”I kampen om socialt inflytande spelar livsstilen en viktig roll eftersom den synliggör och därigenom bidrar till att reproducera en persons sociala status. Bourdieu gör sig gällande att aktivitet som individen ägnar sig åt och varje produkt som individen konsumerar är klassificerar – alla livsstilens attribut sätter sina kulturella avtryck på aktören själv.”
(Jansson 2002 s. 168)

För att beskriva hur människors ekonomiska och sociala kapital är har Bourdieu tagit fram social rymd, se figur 1., som beskriver vilka sociala kontakter de har. De som har stor kapitalvolym har stor påverkan på samhällsutvecklingen. Jag kommer senare att återkomma till detta i mitt resonemang kring mina informanternas handlingsutrymme.

Figur 1. Den sociala rymden (efter Bourdieu), (Jansson, 2002, s. 167)

3.7.1 Kritik mot Bourdieu

En kritik emot Bourdieus syn är hur människor börjar blanda klassattribut, en riktning som går mot det pluralistiska samhälle som beskrivs i avsnittet om postmodernitet längre upp. En studie som är utförd av Jansson (2002, s. 171) av människor boende i Göteborg city har visat att dessa börjat blanda olika klassattribut till den grad att det är svårt att urskilja det Bourdieu ursprungligen menade med vad som representerar en viss klass, t ex den kulturella eliten. Med den postkoloniala diskursen i detta teoretiska ramverk anser jag att det är svårt att se hur mörk hudfärg är på väg att ta sig uppåt som en markör för hög ekonomiskt och kulturellt kapital, varför steget mot postmodernitet i det här sammanhanget inte verkar särskilt troligt i den närmaste framtiden, vilket innebär Bourdieus teori har relevanta infallsvinklar i denna studie.

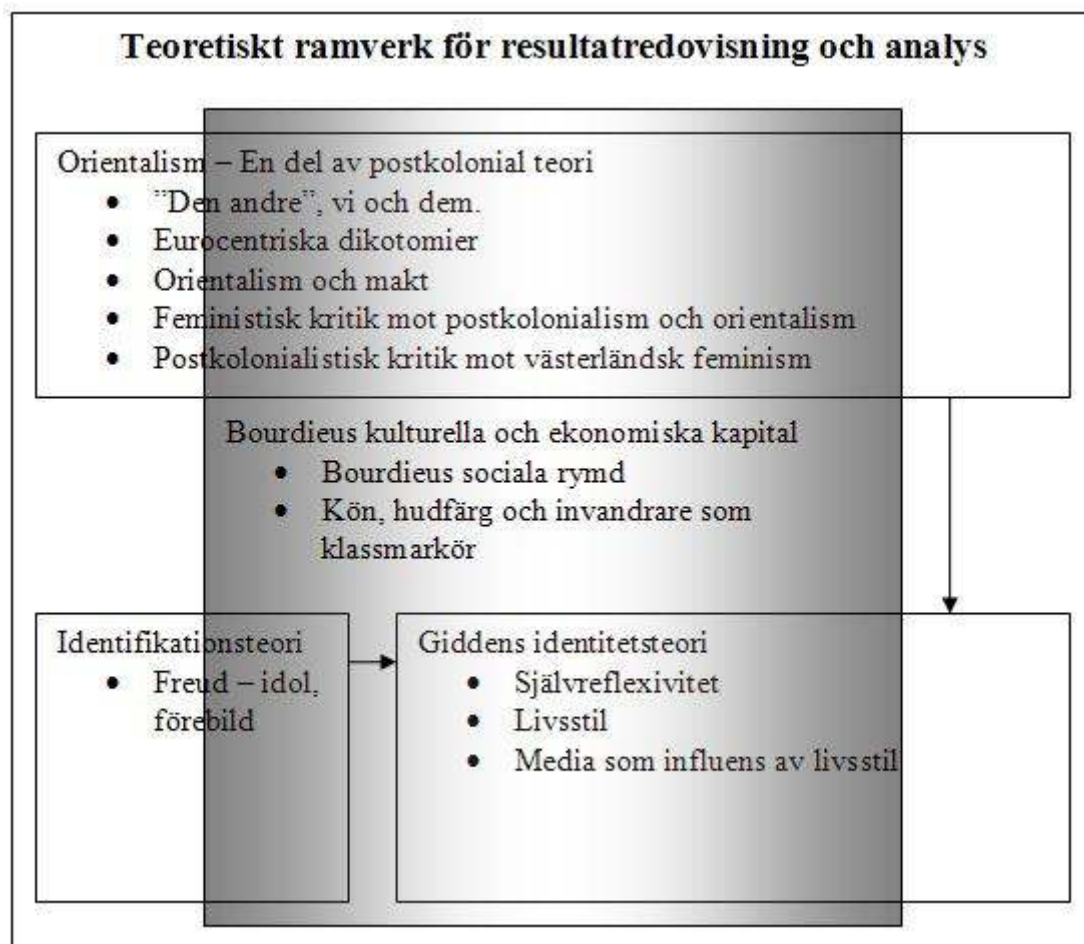
3.8 Identifikation

Som en sammanhängande länk för hur en individ skapar en identifikation kommer jag här att redogöra för en identifikationsteori. Precis som inom identitetsteorierna så finns det många teorier kring identifikation. Vad som är centralt för den här uppsatsen är ju hur svarta kvinnor som bleker sig påverkas av medier, krävs det därför en teori som speglar hur identifikation uppstår av något man kommer att ta till sig, varför jag här kommer att använda mig av Freuds identifikationsteori. (Gripsrud 2002, s. 29)

Enligt Freud så är våra föräldrar de första viktiga personer vi identifierar oss med som spädbarn. Som en förlängning av detta så ser vi framgångsrika poppidoler och idrottsstjärnor som vidare ideal av personlighetsdrag som vi önskar ha. Det vi ser är attraktiva auktoriteter som lyckats och som vi knyter emotionella band med, låt vara av varierande styrka. Identifikation betyder faktiskt ”bli ett med” eller ”bli lik” något annat. Detta innebär att man aspirerar att likna dessa personer, eller i alla fall deras attribut. (Gripsrud 2002, s. 29)

3.9 Sammanfattning Teori

I det här avsnittet har jag behandlat postkolonial teori, där min fokus är ”den andre”, ”vi och dem”, eurocentriska dikotomier, Orientalism, feministisk kritik mot postkolonial teori, postkolonial kritik mot västerländsk feminism, Giddens identitetsteori, Bourdieu kulturella och ekonomiska kapital samt Freuds teori om identifikation. I figur 2. finns de huvudsakliga teoretiska begrepp som jag kommer att analysera mina informanternas svar med.

Figur 2. Teoretiskt ramverk för resultatredovisning och analys.

Då syftet med den här uppsatsen är att diskutera kring mediernas roll av influenser till att svarta kvinnor använder sig av hudblekning är det viktigt att se vem som har inflytande över dessa, samt hur inflytandet kan tänkas inverka på deras sätt att se på deras egen identitet. Den förhärskande postkoloniala teorin är orientalismen där den orientaliska kulturen betraktas som degenererad i relation till den västerländska. Ur detta begrepp kan man urskilja principen kring ”vi” och ”dem” där det är ”vi” och väst som står för normen, och ”dem” och öst är oönskat och ociviliserat. Svarta afrikanska kvinnor representerar i detta fall ”dem”. Jag valde att ta upp eurocentriska dikotomier som är en del av den postkoloniala teoribildningen eftersom den är mycket central för uppsatsens diskussion kring hudfärg, där svart inte är önskat och representerar den degenererade österländska kulturen.

En nyckelfråga i den här uppsatsen är vilket ekonomiskt och kulturellt kapital mina informanter har. Det är därför viktigt att diskutera kring deras position i samhället. Bourdieu menar att personer som har låg kapitalvolym inte kan sägas ha stort inflytande över samhällspåverkan och de är dessutom starkt utelämnade till den postkoloniala bild som präglar samhället som Said talar om. Alla informanter har utpräglade låglöneyrken inom social sektor är kvinnor och mörkhyade. Detta utgör ett hinder i att kunna påverka sin egen utveckling med de fördomar som finns i samhället.

Eftersom att den postkoloniala teorin tidigare fått mycket kritik för att inte ta upp de feministiska aspekterna ur ett postkolonialt perspektiv har jag valt att ta upp ett antal feministiska synpunkter vilket är relevant med tanke på att uppsatsen avser just kvinnor. Jag tar även upp postkolonial kritik mot den så kallade västerländska feminismen, som innebär en avsaknad av fokus på kvinnors situation i tredje världen inom feminismen. Detta är ytterst relevant för min studie då jag studerar svarta kvinnor.

Slutligen inom postkoloniala synsättet finns då vem som har makten att tolka. Detta är givetvis den västerländska världen, som inte bara koloniserat stora delar av resten av världen under tidigare århundraden, utan som idag har en stor välfärd och dominerar resten av världen kulturellt. Det är alla dessa tre postkoloniala moment som står i fokus för hur västerländsk, men även andra medier kanaliserar skönhetsideal. Det är väst som dikterar villkoren genom en kulturell, ekonomisk, men även militär makt.

Enligt Giddens måste vi idag själva skapa vår egen identitet för att skapa en säkerhet av oss själva då vi inte har de gamla institutioner som gett oss mer eller mindre utstakade livsvägar. Denna självreflexion är pågående oavsett om vi är medvetna om den eller inte.

I det här fallet är det också relevant hur Metrovic ifrågasätter om det verkligen är fallet att man kan ha en så rationell syn på en människas skapande av identitet. Vilken kapacitet människor som ligger lågt i Bourdieus klassrymd att påverka sitt liv i en värld där mediernas ideal inte har svarta människor som förebild, där det postkoloniala paradigmet är förhärskande.

Något som ändå är viktigt är att vi har en del tradition som håller tillbaka förändringar, men samtidigt så finns det en självreflexion som ger de enskilda individer uppmaning att inte gå i egna hjulspår. Ibland skapar dessa en helt ny väg. Frågan är dock om makten över tanken genom det Orientalistiska synsättet med öst som så besudlat om det verkligen går att bryta sig loss från detta, vilket är en central fråga i denna uppsats.

Freuds teori om identifikation innebär att vi tar till oss framgångsrika personligheter som en del av hur vi vill vara. Enligt Giddens är medier en stark påverkare av detta, men att vi har möjlighet att hålla tillbaka dessa ideal. Hur rimligt verkar det egentligen med Orientalismens syn på svarta människor, och kvinnor i en kontext av Bourdieus ramverk av kulturellt och ekonomiskt kapital?

De centrala begrepp, som utmynnat ur det teoretiska ramverket, jag kommer att ta med till analysen av mina informanter är frågor kring mediernas betydelse för dessa fyra svarta kvinnors val att bleka sin hy, vilken betydelse medierna har för förandet av deras svarta identitet samt hur dessa kvinnor ser på sin egen svarta identitet.

4 Metod och genomförande

I det här avsnittet kommer jag att presentera mitt urval av respondenter, hur jag har valt att gå tillväga med urvalet samt det empiriska material jag kommer att använda senare i min analys och resultatredovisning. Jag kommer även att närmare beskriva hur jag har gjort mina intervjuer, vilka analytiska tolkningsverktyg jag använt mig av samt hur jag avser att analysera detta. Jag kommer även att ta upp vilka etiska aspekter som finns för intervjun som forskningsmetod och vilken förståelse jag har som intervjuare. Avslutningsvis kommer jag att sammanfatta de svårigheter jag mött under intervjuerna, vad som varit centralt för mig som intervjuare i metodförfarandet och hur jag löst dessa metodproblem.

4.1 Val av metod

Syftet för min uppsats är att undersöka fyra svarta kvinnor som bleker sin hy, vilken betydelse medier har för dessa fyra svarta kvinnor och deras identitet. För att kunna förstå dessa kvinnor och för att kunna svara på mina frågeställningar har jag valt att använda kvalitativ forskningsmetod i form av djupintervjuer.

4.2 Material och urval

Mitt urval består av fyra svarta kvinnor som alla härstammar från olika länder i Afrika och som representerar olika ålderskategorier. De kvinnorna som jag valt kommer från Sudan, Sierra Leone, Gambia och Kongo. De är 18, 25, 32 och 42 år gamla. Varför jag valt en stor spridning av olika länder och åldrar är för att kunna få en stor representation av kvinnor som bleker sin hy. Jag är mycket medveten om att det är svårt att få en generaliserad bild eftersom jag bara har intervjuat fyra personer. Uppsatsen bidrar istället till en djupare förståelse av fenomenet och mediernas betydelse för dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy snarare än en generaliserad bild. Urvalet som jag har valt består alla av yrkesarbetande kvinnor. Jag försökte länge att hitta en informant som är högutbildad eller höginkomsttagare men hittade tyvärr ingen, något som jag tror skulle vara ytterst intressant och relevant för studien. Men av tidigare erfarenhet i mitt reportage om hudblekning för Uppdrag granskning så tror jag att det är något som är mycket sällsynt.

Det är mycket svårt att få tag på kvinnor som bleker sin hy då det är ett ämne som är stigmatiserat och tabu att prata om, därför har jag valt att leta efter informanter via vänner och bekanta som i förtroende anonymt valt att ställa upp på en intervju, vilket i detta fall nästan varit avgörande för att få trovärdiga svar på mina intervjufrågor. När jag fann mina informanter via vänner och bekanta så var det mycket svårt att få dem att ställa upp på en

intervju till en början. De var mycket reserverade och misstänksamma, rädda för att få den konfidentialitet som jag garanterade dem. Efter att ha träffat dem personligen och berättat om vad konfidentialitet innebär under intervjuens gång men även efter uppsatsens publicering så kände de sig trygga och valde att ställa upp.

4.3 Tillvägagångssätt

Jag har använt mig av fyra semistrukturerade intervjuer. Jag har delat upp intervjufrågorna i tre teman. Medier och smak, Medier, identitet och identifikation samt hudblekning och skönhetsideal. Jag har använt mig av Steinar Kvale (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun* där jag använde mig av ”tematiska” och ”dynamiska” frågor för att få en bra struktur på mina intervjufrågor samt för att skapa ett bra samspel mellan mig och informanten. Varför jag delade upp frågorna i tre huvudteman var för att få en bra översikt över mina intervjufrågor, det vill säga att kunna styra samtalet framåt, men också som stöd för eventuella följdfrågor och fri diskussion med informanten.

4.3.1 Intervju som kvalitativ forskningsmetod

Något som jag tidigare haft stora problem med i mina akademiska studier är att skilja på min tidigare roll som journalist och rollen som forskare. Detta är något som jag funderat mycket på under uppsatsens gång men främst i föberedelserna av intervjufrågorna och djupintervjuerna med mina informanter. Kvale tar i den kvalitativa forskningsintervjun upp ett bra exempel på vad man bör tänka på som forskare inför en kvalitativ forskningsintervju. Kvale (1997, s. 11f) forskningsintervjun:

”... i båda fallen ligger kunskapen och väntar i den intervjuades inre på att bli upptäckt, ofördärvad av malmletaren. Intervjuaren gräver ur den intervjuades rena erfarenheter fram malmklumpar av data eller mening som är obesudlade av ledande frågor. Intervjuforskaren skrapar av ytan av medvetna erfarenheter, den terapeutiska intervjuaren gräver i de djupare, omedvetna skikten. Dyrbara fakta och meningar renas genom att föras över från muntlig till skriftlig form....objektiva fakta och väsentliga meningar hämtas fram genom olika analystekniker och får sin slutliga form. Till slut bestäms produktens värde, dess renhetsprocent, genom att den ställs i förhållande till en objektiv, yttre och verklig värld eller till en värld av subjektiva, inre och autentiska erfarenheter” (Kvale 1997, s. 11f).

Kvalitativ metod i form av djupintervju har hjälpt mig oerhört mycket för att kunna ta del av mina informanters erfarenheter. Som grävande journalist är det ytterst relevant att ställa ledande frågor och hela tiden styra informanten mot sitt syfte, medan man i

forskningsintervjun söker mening och fakta som är ren från de ledande frågorna. Jag har i mitt arbete att ta fram mina intervjufrågor läst Kvales (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun* i flera omgångar för att inte tänka som en journalist och istället söka en djupare mening bortom ytliga och ledande svar.

4.3.2 Genomförandet av intervjuer

Samtliga intervjuer spelades in på band, transkriberades sedan och varade i 40 – 60 min. Innan intervjun informerade jag informanten om intervjuens upplägg, vad jag avser med uppsatsen och varför jag valt djupintervjuer som metod. Intervjuerna gjordes på olika caféer i Stockholm och Göteborg. Jag valde att göra intervjuerna i en offentlig miljö just för att avdramatisera situationen och för att informanten skulle kunna slappna av och på så sätt ge mer ärliga svar. Eftersom det är ett ämne som är väldigt stigmatiserat var mina informanter lite stela till en början. Därför använde jag mig i början mycket av dynamiska frågor för att få dem att slappna av och känna tilltro till mig. Kvale gör i den *Kvalitativa forskningsintervjun* i intervjuguiden en distinktion mellan dynamiska och tematiska frågor. Tematiska frågor tar hänsyn till forskningens relevans medan dynamiska frågor speglar det mellanmännliga samspelet i intervjun. Kvale 1997, sid. 121

Dessa dynamiska frågor hade jag spaltat upp i förväg och var tänkta sidospår ifall denna situation skulle uppstå. Efter att vi benat igenom dessa dynamiska frågor stärktes vårt samspel och informanterna kände då tillit till mig och öppnade sig på ett sätt jag inte var beredd på. Jag fick flera gånger upprepa att de är ytterst anonyma i min undersökning vilket gjorde att de totalt utelämnade sina innersta tankar och erfarenheter vilket i slutändan har bidragit till att jag fått mycket intressanta svar som på många sätt underlättat för min analys och resultatredovisning. Intervjuguiden finns som bilaga A.

4.3.3 Etiska aspekter för intervjuer och förförståelse

Kvale (1997 s. 105f) tar upp olika riktlinjer gällande etik i de olika forskningsstadierna. Dessa är att bland annat fråga om informantens samtycke till intervjun, säkra konfidentialiteten, hur djupt och kritiskt man skall analysera intervjuerna, som forskare verifiera sin kunskap han förmedlar i sina rapporter samt se över konfidentialiteten och vilka konsekvenser den publicerade rapporten kan få för den intervjuade och den grupp den intervjuade representerar. (Kvale 1997 s. 105f). Jag har redan innan de påbörjade intervjuerna gått igenom dessa olika etiska riktlinjer och försökt att efterleva dem på bästa sätt. Jag har också varit mycket tydlig med mina informanter om allt från upplägg, syfte och vilka konsekvenser som kan uppstå

efter rapportens publicering allt för att undvika missförstånd och för att skapa ett bra samspel mellan mig och informanten. Detta för att få ett avslappnat och vardagligt samtal som i sig kan leda till ärliga svar.

Inom hermeneutiken talar man om förförståelse eller fördomar vilket betyder de kunskaper uttolkaren redan har och som blir bakgrunden till dennes tolkning av ett fenomen. Relevant för mina intervjuer är att jag själv som intervjuare är en svart kvinna och har afrikanskt ursprung. Detta har naturligtvis en stor påverkan på intervjuernas utgång och samspelet mellan mig och mina informanter. I det här sammanhanget lyckades jag skapa ett bra dynamiskt samspel eftersom de dynamiska frågorna jag hade förberett handlade mycket om min och mina informanternas relation till Afrika och vårt ursprung. Detta tycktes göra att informanterna blev mer avslappnade. Dock måste jag klargöra att det inte varit mätbart för mig att avgöra om det varit en fördel för mig som intervjuare att vara svart. Det skulle på samma sätt kunna vara så att mitt ursprung på samma sätt skapat en nervositet och känsla av skam hos informanterna att berätta om sina innersta tankar och erfarenheter till en annan kvinna som är svart. På samma gång kan man spekulera i att de kanske skulle vara nervösa och inte ge tillförlitliga svar till en vit intervjuare på grund av att de möjligen inte kan identifiera sig med denna. Här måste också tilläggas att intervjuarens kön också kan påverka samspelet mellan intervjuare och informant. Eftersom jag intervjuade kvinnor anser jag att det är en fördel för samspelet att jag själv är kvinna.

4.4 Teoretiskt ramverk som analysmetod

För att kunna ge ett så brett angreppssätt som möjligt har jag valt att skapa ett eklektiskt paradigm i tradition med ämnet medie- och kommunikationsvetenskap. Mina teorier, eller delar av teorier är valda av sin relevans i sammanhangen. Denna modell kommer jag sedan att använda mig av i analysen av mina informanternas berättelser.

4.5 Sammanfattning Metod

Den centrala svårigheten för mig vad avser metoden i mina intervjuer med informanterna har varit konfidentialiteten för informanterna. Hudblekning är ett mycket känsligt ämne, något som jag redan i mitt arbete med reportaget om hudblekning i Uppdrag granskning i SVT fick erfara. Då försökte jag att få informanter genom att kontakta olika afrosvenska föreningar och att göra upplysningar via Internet. Men detta misslyckades totalt och jag insåg i ett sent skede att jag skulle vara tvungen att söka mina informanter via bekanta istället. Genom den erfarenheten kunde jag i den här studien spara mycket tid då jag i ett tidigt skede fann mina

informanter via bekanta. Det andra problemet som varit av betydande vikt för intervjuernas utgång är konfidentialitet och informanternas tillit till mig som intervjuare. Detta har jag som intervjuare löst genom att vara övertydlig vad gällande intervjuens upplägg, syfte och informanternas konfidentialitet under intervjun och vid rapportens publicering. För att skapa ett bra samspel var jag även förberedd med ett antal dynamiska frågor vars syfte var att lätta upp spänningen och skapa en tillit till mig hos informanterna. Genom dessa iakttagelser har jag som resultat fått tillförlitliga, intressanta och unika svar och data som presenteras i nästkommande analys och resultatavsnitt. Slutligen kommer jag att använda mig av det teoretiska ramverket, beskrivet i kapitel 3, för att analysera mina informanternas berättelser.

5 Resultatredovisning och analys

I det här avsnittet kommer jag att presentera mina informanter. Därefter kommer jag att i tre avsnitt tematiskt redovisa mina resultat, varpå jag efter varje avsnitt tillämpar mitt teoretiska ramverk för att få fram min analys. Jag återger slutligen min analys med en mer sammanhållen sammanfattning.

5.1 Presentation av informanter

”**Leyla**” är 18 år gammal och kommer ursprungligen från Sudan. Hon är född och uppväxt i Göteborg och bor med sina tre syskon och sin mamma som arbetar som undersköterska. Just nu studerar hon på sitt tredje år på samhälle/samhälle linjen på gymnasiet. På fritiden så umgås Leyla med vänner och familj. Ett av hennes stora intressen är fotboll, men eftersom hon har fullt upp med studier och sysslor där hemma så hinner hon inte spela fotboll så ofta. Leyla är en aktiv mediekonsument och har ett stort intresse av samhällsinformation. Hon läser ofta nyhetstidningar såsom Göteborgsposten, Metro och Aftonbladet. Hon tittar även dagligen på teve som ett sätt att koppla av och då blir det typiska tonårsprogram som Ugly betty, One tree hill och Mammans pojkar. Ett bra teveprogram ska enligt Leyla innehålla kärlek, glamour, bråk och drama. Leyla började bleka sig första gången då hon arbetade extra på en afrosalong då hon gick i sjunde klass. De äldre kvinnorna som också arbetade i salongen introducerade till hudblekning. De sa att hon skulle bli mycket snyggare om hon blekte sig. Leyla har blekt sin hy sedan dess. Leyla tittar helst inte på talkshows, matprogram och läser inte sportsidorna i tidningar. En vanlig dag för Leyla innebär att hon går till skolan och sedan kommer hem för att hjälpa till med olika sysslor och titta på teve och läsa tidningar.

”**Grace**” är 25 år gammal, kommer ursprungligen från Kongo och flyttade till Sverige med sin familj när hon var tio år gammal. Grace lämnade sin familj som då bodde i Örebro för att flytta till Stockholm och studera medier på universitetet när hon var 20 år. Just nu bor hon i en studentlägenhet och studerar på heltid samtidigt som hon arbetar extra som vårdbiträde på ett äldreboende. Grace har många intressen, där några av dem är webdesign, teve, skvaller och allt som har med skönhet att göra. Hon konsumerar medier dagligen och har housewives, top model och Gossip girl som favoritteveserie och läser även tidningen Cosmopolitan regelbundet. Graces första möte med hudblekning skedde redan som åttaåring då hennes mamma började bleka henne. Grace berättar om hur hon fick smörja in sig med hudblekningskrämer varje morgon och kväll för att bli ljusare. Grace gillar inte deckarserier och läser inga tidningar som inte inkluderar mode och skönhet. På dagarna går Grace i skolan

för att sedan arbeta på kvällen och går sedan hem för att koppla av genom att titta på teve och surfa på nätet.

”**Fatou**” är 32 år gammal och kommer ursprungligen från Gambia. Hon kom till Sverige när hon var 20 år gammal tillsammans med sin nuvarande man. Tillsammans med sin man och deras två barn bor de i Stockholm. Fatou blev för cirka ett år sedan fast anställd på det äldreboende där hon idag arbetar. Fatou älskar att dansa och försöker att göra det så ofta hon kan men vilket inte blir så ofta då hon har två barn hemma. Fatou är även hon en aktiv mediekonsument. På arbetet blir det enligt Fatou en hel del strötid som hon använder till att titta på teve och läsa tidningar, men också som ett sätt att koppla av på när hon kommer hem från arbetet. Några av de teveserier som Fatou följer är Dr Phil, Desperate Housewives, Glamour och Oprah. Fatou gillar inte politiska program och dokumentärer eftersom hon anser att hon inte är tillräckligt insatt. Eftersom hon arbetar mycket vill Fatou helst se på lättsmälta och avkopplande program. Fatou minns inte då hon först började bleka sin hy. Hon berättar att det är något som hon har känt till i hela sitt liv då hennes mamma och övriga släktingar blekte sig. Fatou tror dock att hon provade att bleka sig för första gången då hon var runt 22 år gammal och har blekt sig sedan dess. Fatou har fullt upp på dagarna. Dagarna börjar oftast med att hon börjar arbeta sju på morgonen för att sedan hämta barnen på dagis på eftermiddagen. Sedan lagar hon mat, utför olika sysslor i hemmet och försöker att umgås så mycket som möjligt med barnen innan det är dags att lägga dem. Eftersom Fatous man arbetar på en passagerarfärja så arbetar han två veckor i streck och är ledig två veckor. Detta innebär att det blir mycket att göra för Fatou dem dagarna då hennes man arbetar. Den enda tiden Fatou har för sig själv är då barnen har lagt sig och hon kan koppla av framför teven.

”**Marie**” är 42 år gammal och kommer ursprungligen från Sierra Leone. Hon flyttade till Göteborg 1994 med sin dåvarande man. Idag bor hon i en trea i Göteborg med sin syster och hennes tre barn. Marie arbetade tidigare som lokalvårdare men är nu arbetslös efter att ha blivit varslad och söker för tillfället aktivt nytt arbete. Marie ser sig själv som mycket troende och går i kyrkan varje söndag. Marie älskar allt som har med skönhet att göra. Hon är tidigare utbildad hårfrisörska och älskar att laga mat och att resa när möjlighet ges. Marie tittar helst på Days of our lives och Glamour. När det gäller tidningar läser hon helst Cosmopolitan och andra tidningar på franska. Marie tycker inte om inredningsprogram och dokumentärer. Hon är inte speciellt förtjust i politik och avstår helst från tidningar såsom Dagens nyheter och svenska dagbladet. Då Marie blekte sin hy för första gången var hon 23 år gammal. Hon hade fortfarande inte träffat en partner och hennes föräldrar började bli oroliga. Marie berättar om

hur hon som liten blivit retad för att hon var mycket mörk och blev kallad för ”nigger”. Hon berättar om en dag då hennes granne som sålde hudblekningskrämer kom förbi hennes hem och rekommenderade en kräm som hette *Skin light*. Hennes granne sa att Marie skulle bli mycket vackrare och hitta en man om hon blev ljusare. Men Marie bleker sig inte längre. Hon slutade med detta då hon fick stora skador på huden som en konsekvens av de krämerna hon blekt sig med. Hon har sedan dess spenderat tusentals kronor på hudbehandlingar för de skador på huden som hon fått utan resultat. Eftersom Marie är arbetslös så gör hon inte så mycket om dagarna, däremot så hjälper hon till mycket i hemmet då hennes syster och hennes man arbetar heltid. Detta innebär att hämta och lämna sin systers barn på dagis, städa, handla och laga mat. För att koppla av tycker Marie om att läsa eller titta på teve.

5.2 Bakgrund av informanter – Social status och klasstillhörighet

Utifrån informanternas bakgrunder får vi en helhetsbild av deras sociala status och klasstillhörighet i Bourdieus sociala rum. Den huvudsakliga anledningen är informanternas yrken som består av låglöneyrken som lokalvårdare, vårdbiträden och undersköterskor inom den sociala sektorn. Mina informanter är aktiva mediekonsumenter och konsumerar medier dagligen. Samtliga informanter konsumerar mestadels populärkultur såsom såpoppor, skönhetsmagasin och tv-serier vilket Bourdieu menar är en klassmarkör för lågt kulturellt kapital. Utifrån det orientalistiska synsättet har jag tittat på de eurocentriska dikotomierna svart och vit som står för olika semantiska innebörder. Svart har övervägande negativa inslag vilket i den här kontexten också innebär att väldigt mörk hy inte är önskvärt. Majoriteten av mina informanter har invandrat till Sverige från Afrika. Detta innebär att de har en begränsning i det svenska språket vilket har resulterat i en begränsning att tillgodogöra sig svensk samhällsinformation samt politiska och samhälleliga frågor. En viktig del av analysen av mina informanters bakgrund är att de är kvinnor. Samtidigt som den feministiska forskningen enligt Mohanty går hand i hand med imperialisterna som feminiserar orienten när dem studerar kvinnan i tredje världen utifrån egna syften, och postkoloniala tänkare som Said, som inte behandlar kvinnan i tredje världen alls, så åsidosätts den svarta kvinnan helt. Den svarta kvinnan får då ett dubbelt handikapp som svart och kvinna, men i detta sammanhang skulle jag snarare vilja påstå att det handlar om ett kvadruppelt handikapp som mina informanter har i samhället som svarta invandrade kvinnor som tillhör arbetarklassen. Av ovanstående analys befinner sig mina informanter i botten av Bourdieus sociala rum (se figur 3.).

Kulturelit	Kapitalvolym +	Ekonomisk elit
Kulturell medelklass		Borgerlig medelklass
Kulturellt kapital +	<Kapitalfördelning>	Ekonomiskt kapital +
Outbildade sociala arbeten		Outbildad arbetarklass
Studiens informanter	Kapitalvolym -	

Figur 3. Den sociala rymden (efter Bourdieu), (Jansson, 2002, s. 167), med denna studies informanter markerade i kvadraten med lågt totalt kapital, men med lite större kulturellt kapital än ekonomiskt kapital enligt analysen, då de både har utpräglade låglöneyrken, är svarta, invandrare, samt kvinnor.

5.3 Hur ser informanterna på sin svarta identitet?

Samtliga informanter menar att de hellre skulle vilja vara vita än svarta. De anser att man får en högre social acceptans och bekräftelse som individ om man är vit eller ljushyad och att det med detta som följd blir lättare att få arbete och vänner. Fatou svarar på frågan om man uppfattas på ett annorlunda sätt beroende på om man är svart, vit eller ljushyad: *Självklart. Men vad många inte vet eller tänker på är att det också är en skillnad på att vara mulatt och svart. Vi svarta har det mycket svårare än mulatter.* På en annan fråga förtydligar Marie hur hudfärgen har en betydelse för dessa faktorer. Marie svarar på frågan om hon tror att hudfärgen har betydelse för att få arbete och vänner. *Ljushyade och vita kvinnor har det alltid lättare när det gäller allt. Allt från jobb till att skaffa vänner och hitta en partner och det beror på att ju svartare du är desto fulare, mindre intelligent och latare du är. Många vill inte säga som det är men det är sanningen!* Här framkommer det även att informanterna anser att det är en väsentlig skillnad på att vara mulatt (ljushyad) och svart, då en mulatt har högre status i samhället men också är estetiskt mer tilltalande. Vad beträffar val av partner anser samtliga informanter att hudfärgen inte har någon betydelse för dem vad beträffar deras val av partner. Samtidigt anser samtliga att män i deras omgivning föredrar en vit eller ljushyad

kvinnor framför en svart kvinna. Marie svarar på frågan om hon tror att hudfärgen har en betydelse för mäns val av partner. *Oj, oj självklart haha..du vet män är annorlunda än vi kvinnor, dem tittar ofta bara på utseendet. Män vill ofta ha en ljusare kvinna eftersom dem tycker att det är vackrare. Ingen man vill ha en kolsvart kvinna.* Samtidigt som de hellre skulle vilja vara vita medger samtliga att de är stolta över att vara svarta. Fatou svarar här på frågan om hon är stolt över att vara svart. *Självklart är jag det.* Men när jag frågar mina informanter om de hellre skulle vilja vara vita än svarta svarar samtliga att dem hellre skulle vilja vara vita. Fatou svarar här på frågan om vilken hudfärg hon helst skulle vilja ha. *Som jag sa tidigare så har det inget att göra med att jag inte är stolt över att vara svart, men som människa och mamma vill man ta den lätta vägen. Alla skulle välja att vara vita om det innebar att man slipper diskrimineras. Så hm.. jag skulle nog säga ja.*

5.4 Analys av informanternas syn på deras svarta identitet

Det jag tolkar av mina informanter är en kluven inställning till deras svarta identitet. Det är en paradox att de å ena sidan är stolta över sin hudfärg men å andra sidan hellre skulle vilja vara vita om de fick välja. Detta anser jag kan förklaras med att det postkoloniala synsättet är inpräntat även i mina informanternas synsätt. De vet att de är "den andre" och på så sätt har de problem med sitt synsätt på deras svarta identitet eftersom de å ena sidan är svarta men å andra sidan har en negativ syn på det, vilket yttrar sig i dåligt självförtroende. Det största problemet är dock att svart dessutom är en klassmarkör och det är här vi kommer in på att det inte är hudfärgen i sig som mina informanter egentligen är bekymrade över. Den djupare tolkningen är att deras svarta hudfärg är en lågklassmarkör. Som jag beskriver i bakgrunden av mina informanter förstärks deras sociala status med svart hudfärg, av att de är kvinnor, arbetare, invandrare och har en språklig begränsning. Frågan uppstår dock, hur kommer det sig att dessa fyra svarta kvinnor är stolta över att vara svarta samtidigt som de hellre skulle vilja vara vita? Det här är givetvis en komplex frågeställning som inte är enkel att svara på, men i och med att de inte kan bortse från sin livshistoria, det vill säga att de är svarta och invandrade från länder i Afrika söder om Sahara och har släkt kvar där, så tolkar jag det som att de måste vara stolta över den del av deras livshistoria som de har med sig i bagaget. Varför de vill vara vita kan bero på att den vita hudfärgen kan vara en perfekt genväg till en högre klass.

5.5 Vilken betydelse har medier för formandet och synen på den svarta identiteten?

Samtliga informanter anser att de tycker att det är positivt när de ser en svart kvinna i medierna samtidigt som de anser att detta sker allt för sällan. Grace svarar på frågan om hur hon reagerar när hon ser en svart kvinna i medierna: *Jag blir självklart glad men ändå en aning chockad. Man undrar ju vad hon har gjort för att få vara med där, speciellt om det är någon man aldrig sett förut.* De anser att svarta kvinnor porträtteras i medier på ett negativt sätt, oftast som fula och fattiga, medan vita kvinnor porträtteras som glamorösa, vackra och framgångsrika. Grace svarar på frågan om hur hon anser att svarta kvinnor porträtteras i medier: *Ja, problemet är väl kanske att dem inte syns tillräckligt. Det är alltid samma personer som är med i medier och när det kommer nya ansikten så känns det fel.*

Man ser aldrig rika glamorösa svarta kvinnor eller svarta kvinnor som har en huvudroll i en serie. Samtliga anser att medierna påverkat dem på ett negativt sätt då alla krav på efterlevandet av ett visst skönhetsideal gett dem sämre självkänsla och att dem ofta måste jämföra sig själva med vita och ljushyade kvinnor. *Medier har nog påverkar mig på det sättet att jag kanske ser lite ner på mig själv. Jag har dåligt självförtroende och tycker att vita kvinnor är vackrare.* Om inte medierna fanns så tror de att de skulle må bättre och inte behöva leva upp till omgivningens krav på hur de ska vara och se ut. När jag frågade mina informanter om vilka mediala förebilder dem hade fick jag mycket intressanta svar. Leyla berättade att hon inte har någon medial förebild då hon anser att hon inte har någon som hon ser upp till. Fatou har den amerikanska programledaren Oprah Winfrey som medial förebild eftersom hon anser att Oprah är den enda svarta framgångsrika kvinna som syns i medier på samma sätt som andra vita kvinnor. Fatou svarar på frågan om varför hon har Oprah som förebild: *För att hon är den enda svarta kvinnan som syns i medier idag på samma sätt som vita kvinnor gör. Hon har verkligen lyckats och jag tror att många svarta kvinnor ser upp till henne.* Graces största mediala förebild är Tyra Banks, känd amerikansk fotomodell och programledare. Tyra Banks är enligt Grace både framgångsrik och vacker men även en grym affärskvinna. Maries största mediala förebild är den framlidna prinsessan Diana. Marie är imponerad av prinsessan Dianas engagemang i Afrika och att hon både var vacker och ödmjuk. Marie besvarar frågan om varför hon har prinsessan Diana som förebild: *När jag växte upp så var det alltid prinsessan Diana, hon var så vacker och ödmjuk samtidigt som hon var så solidarisk med Afrika, jag tror alla i min generation har henne som förebild.*

5.6 *Analys av informanternas syn på mediers betydelse för formandet och synen på deras svarta identitet*

För att förstå vilken betydelse medier har för dessa fyra svarta kvinnors syn på deras svarta identitet så är det viktigt att lyfta fram att mina informanter å ena sidan tycker att det är positivt att se svarta kvinnor i medier men däremot så tycker de att det är konstigt när de väl ser en svart kvinna på teve eller i tidningar. Frågan som uppstår här är varför mina informanter anser att det är konstigt att se en svart kvinna i medier. Jag tolkar deras förvirring som något som grundar sig i det postkoloniala synsättet som skapar känslan av att en svart kvinna är malplacerad då hon exponeras i medier och att hon inte hör hemma i ett centrum av positiv uppmärksamhet. Precis som jag tidigare nämnt i teoriavsnittet i orientalism kan jag här göra en analogi där den svarta kvinnan inte kan representera sig själv utan måste bli representerad.

Det jag även uttolkar från mina informanternas val av förebilder är att de nödvändigtvis inte identifierar sig med andra människor på grund av att de har samma hudfärg som dem själva, utan snarare förebildernas personliga positiva egenskaper, till exempel att de är vackra och framgångsrika. Detta visar på en viktig klassdimension där det inte räcker med att vara svart för att fungera som en förebild, men om förebilderna har svart hy kan det stärka identifikationen hos en annan svart kvinna. Det här sammanfaller även med psykoanalysens syn på identifikation där en förebild är en förlängning av den beundran man haft för sina föräldrar. Detta leder oss in på den stora frågan om vilken betydelse medier har för mina informanternas syn på deras svarta identitet. I och med att det postkoloniala synsättet har genomsyrat samhället under mycket lång tid kan jag inte tillskriva medierna som den primära orsaken till att svart är negativt och att mina informanter har en negativ syn på deras svarta identitet. Däremot anser jag att medierna som en del av en samhällelig kontext upprätthåller ett postkolonialt skönhetsideal där den vita kvinnan är det önskade. Därför anser jag att medierna har en viss betydelse för mina informanternas syn formandet och synen på deras svarta identitet men dock inte en avgörande betydelse.

5.7 *Vilken betydelse har medier för dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy?*

Samtliga informanter anser att dem blivit mer vackra efter att ha blekt sig. Leyla svarar på frågan om hur hon kände sig efter att ha blekt sin hy: *Det kändes jättebra! Jag märkte hur alla omkring mig gav mig komplimanger och sa att jag hade blivit jättesnygg och att min hy var ljus och fin. Jag ville bara fortsätta.* De började bleka sig för att få mer social acceptans

och lättare att få arbete, partner och vänner, men också för att de tidigare kände sig mindre vackra. Fatou berättar här om vilken betydelse hudfärgen har för att få arbete och vänner: *Min bästa väns dotter är kolsvart och hon har försökt att söka jobb flera gånger, hon har en högskoleutbildning och pratar perfekt svenska. Men på varje jobbintervju blir hon diskriminerad, dem blir rädda när dem ser henne, dem tycker att det är konstigt. Hon är så svart att inte ens hudblekningskrämer skulle hjälpa, och då är det ganska svårt att få jobb och kille. Men vänner har hon, massor.* En av informanterna hade däremot inte lika mycket tur, Marie berättar om de skador hon fick efter att ha blekt sig: *I början kändes det jättebra, jag fick komplimanger hela tiden av både män och kvinnor. Plötsligt syntes jag och män ville lära känna mig. Jag gifte mig och flyttade till Sverige och allt kändes jättebra. Sen började skadorna komma. Det började med att jag fick stora blåsor på kroppen och ansiktet, vattenfyllda bölder som bara blev värre och värre för varje dag som gick. Till slut såg jag brännskadad ut över stora delar av kroppen och ansiktet. Nu är jag till och med ännu svartare än vad jag var innan jag började bleka mig, något som är ganska ironiskt.* Samtliga anser att medier haft en betydelse för deras val att bleka sig på grund av att skönhetsidealet visar en bild av vita och ljushyade kvinnor som vackrare än svarta. Marie svarar på vilken betydelse hon tror att medier har haft för hennes beslut att bleka sin hy: *Medier har inte bara påverkat mitt beslut utan även hela min omgivnings beslut att bleka sig. Om det inte var för medier så skulle inte folk känna sig tvungna att bleka sig, folk skulle tycka att svart är vackert och inte behöva ändra på sitt utseende.* Dem bleker sig regelbundet för att upprätthålla den ljusare hyn. Alla medger att hudblekningen har underlättat deras vardag på så sätt att de känner sig mer självsäkra, vackrare och får mer uppmärksamhet och komplimanger. Tre av informanterna är medvetna om riskerna med att bleka sin hy men majoriteten medger att de är beredda att ta dem riskerna förutom Marie som har slutat att bleka sig på grund av de stora hudskadorna hon fått på grund av hudblekningskrämerna. Marie svarar här på frågan om hon visste att hudblekningskrämer är förbjudna: *Jag fick veta det först när jag själv råkade ut för skador. Anledningen till att jag sa ja till att medverka i den här intervjun är på grund av att jag vill att andra unga kvinnor som bleker sin hy ska vara medvetna om dem riskerna som dem tar. Det är jättefarligt och det är verkligen inte värt att riskera sitt liv och hälsa för att vara vacker och för männens skull. Vi kvinnor måste hålla ihop.* Dem berättar inte för andra människor att dem bleker sin hy eftersom dem är medvetna om att det är ett ämne som är tabu och att dem då skulle få ett dåligt bemötande av omgivningen. Tre av informanterna medger att dem inte kommer att sluta bleka sin hy.

5.8 Analys på vilken betydelse medier har för dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy?

Som jag tidigare nämnt i föregående avsnitt så har medierna endast en viss betydelse för forrådet och synen på mina informanternas svarta identitet. Medierna fungerar där endast som en upprätthållare av ett postkolonialt vitt skönhetsideal. Men vilken betydelse har medierna för mina informanternas val att bleka sin hy? Även här ser jag att medierna har en viss betydelse för mina informanternas val att bleka sin hy, detta då mina informanter är aktiva mediekonsumenter och till viss del påverkas av medier. Däremot anser jag även i detta fall att medierna inte har en avgörande roll för mina informanternas val av att bleka sin hy. Då kan man ställa frågan, vad är det som då är avgörande för mina informanternas val av att bleka sig förutom medierna? Tidigare i analysen har jag redogjort för hudfärg som tydlig klassmarkör och som bidragande orsak för vad mina informanter väljer att identifiera sig med. Även här är strävan efter en högre klass det som jag tolkar som den primära orsaken till att mina informanter väljer att bleka sin hy, då svart hudfärg likställs med låg klass. På samma sätt fungerar medierna här som en upprätthållare av den svarta hudfärgen som en lågklassmarkör där medierna reproducerar bilder av ett vitt skönhetsideal. Som ett ytterligare perspektiv på dessa kvinnors val av att bleka sig är att det postkoloniala synsättet på svarta människor gör att de inte känner sig tillfreds med sin livshistoria där deras svarta hudfärg dikterar deras klass. Att bleka sin hy är som jag tidigare nämnt en genväg till en klassresa och därmed att höja sin egen status. På så sätt kan de fortsätta sin livshistoria utan att känna den skam som Giddens nämner. Med att inte känna skam menar jag att de genom att bleka sig fortfarande behåller sin svarta hudfärg, men att de istället blir mulatter. På så sätt kan de inte beskyllas för att de inte är tillfreds med sin svarta identitet.

5.9 Sammanfattande analys

Det jag har kommit fram till i denna studie om dessa fyra svarta kvinnor som bleker sin hy är att medier har en viss betydelse för upprätthållandet av det postkoloniala synsättet, men dock inte den enda orsaken. Kvinnorna i min studie bleker sig av tre huvudsakliga anledningar. Den första anledningen är att svart hudfärg är en stark lågklassmarkör vilket ljusare svart hy inte är. Den andra anledningen är att de känner en skam över deras tidigare livshistoria, då de delar det postkoloniala synsättet, där de som mulatter kan på ett trovärdigt sätt fortsätta sin livshistoria som svarta, dock med en högre klasstillhörighet. Den tredje huvudsakliga anledningen som jag uttolkar till att mina informanter bleker sin hy är mediernas reproduktion och därmed upprätthållande av det postkoloniala synsättet av svart hudfärg som

lågklassmarkör men också en övergripande bild av det vita skönhetsidealet som norm. En intressant aspekt i min studie är den paradox som finns hos mina fyra svarta kvinnliga informanter. Denna paradox utgör att informanterna är stolta över sin svarta identitet samtidigt som de hellre skulle vilja vara vita. Detta kan förklaras med som tidigare sagts att de inte kan undgå sin svarta livshistoria, men att de också har ett postkolonialt synsätt där vit hudfärg är att föredra då det är mycket lättare för en vit person att handla i samhället. Att de bleker sin hy innebär inte att dem lämnar sin svarta identitet och går till en vit identitet, utan innebär endast att de blir ljushyade och på så sätt underlättar sin egen vardag samt höjer sin egen status. Jag uttolkar att detta är en nödvändighet för mina informanter, då de sannerligen inte skulle välja att bleka sin hy om detta innebar att de skulle lämna sin svarta identitet, då detta skulle leda till total olikhet och därmed isolation. Det jag också uttolkat av mina informanter är att de är ytterst självreflexiva i deras val att bleka sin hy. Jag menar att de är medvetna om riskerna, men att de är pragmatiska i att välja en snabb väg till popularitet och ökad status. I nästa avsnitt kommer jag att utveckla diskussionen kring klassmarkörer och mediernas möjlighet till förändring av svart hudfärg som lågklassmarkör.

6 Slutdiskussion

Som jag tidigare nämnde i inledningen uppmanade min kusin Sally mig att bleka min hy. Hon sa att jag skulle bli vacker och se ut som dem där kända artisterna på teve och i skönhetsmagasinen, jag skulle få mer uppmärksamhet och bli populär. För Sally var hudblekningen en genväg till en bättre tillvaro, en tillvaro där hon fick ett värde som människa. Sally växte upp fattigt och visste sedan barnsben att hon inte skulle ha råd med en utbildning. För henne var hudblekning en nödvändighet, inte bara för att känna sig vacker men även för att kunna få möjlighet till ett drägligare liv. Denna framgångsbild upprätthölls av medierna.

För att kunna vandra i den sociala rymden av Bourdieu så bleker dessa kvinnor sin hy för att kunna bli mer estetiskt tilltalande och socialt accepterade. Andra vägar att kunna göra detta är att skaffa sig en utbildning vilket faktiskt två av mina informanter gör. En av informanterna är dessutom intresserad av mediekonsumtion som normalt sett betraktas som av högre kulturellt kapital (finkultur), vilket i framtiden kan innebära att informanten i fråga kan göra en klassresa där hon får social acceptans på grund av kulturellt eller ekonomiskt kapital. Min personliga erfarenhet efter att som svart kvinna ha deltagit i ett av Sveriges Televisions producerade politiska program kallat Toppkandidaterna och i andra sammanhang även synts i medier som samhällsjournalist, är att jag fått omfattande återkoppling av andra svarta kvinnor,

i synnerhet yngre kvinnor som har berättat att dem har mig som medial förebild. För min del innebär detta i samband med denna uppsats ett starkt argument till att svarta kvinnliga mediala förebilder är en nödvändighet för att kunna normalisera svart hudfärg och på så sätt inte stigmatiseras. Därigenom skulle man kunna uppvärdera svart hudfärg som en högre klassmarkör. Jag inser givetvis att det postkoloniala synsättet är starkt men i Giddens senmoderna samhälle har tidigare rörelser som till exempel kvinnorörelsen och HBT-rörelsen lyckats förändra både den samhälleliga bilden och den mediala bilden av sig själva och därmed uppvärderat sin status.

Jag anser att dessa fyra svarta kvinnor som ingått i min studie inte är undantag i sin situation utan att det postkoloniala även är gällande för många andra svarta kvinnor inklusive mig själv. Som jag tidigare har pekat på i teoriavsnittet är samhällsomvandlingar både en del av mikro- och makropåverkan. För människor med svart hudfärg och i synnerhet kvinnor som är svarta, så har dessa enskilda kvinnor (mikro) enligt min analys en mycket begränsad möjlighet att påverka samhället. Därför anser jag att medier (makro) som upprätthållare av det postkoloniala synsättet, har ett ansvar att arbeta mot postkoloniala tendenser, framförallt om svart hudfärg som lågklassmarkör. Som en praktisk tillämpning av min slutsats avser jag i följande avsnitt diskutera hur man med denna studie som utgångspunkt kan implementera mina resultat i en mediekontext.

6.1 Praktisk tillämpning

I det här avsnittet avser jag presentera hur man kan använda min studie som utgångspunkt för praktiskt tillämpning i medier och framförallt marknadsföring.

Ett vanligt sätt att nå nya målgrupper för företag idag är mångkulturell marknadsföring. Mångkulturell marknadsföring är en direkt marknadsföring mot en specifik kulturell, etnisk eller religiös målgrupp såsom somalier, irakier eller muslimer. Ett exempel på detta är kommunikationsbyrån Grand river som erbjuder olika kommunikationslösningar riktat mot olika mångkulturella grupper. Ett exempel på en av deras mångkulturella marknadsföringskampanjer är ett samarbete med Tele2 då man under den muslimska högtiden ramadan producerade grafiska bönetabeller som man delade ut till den valda målgruppen.

I en intervju i Dagens Media den 20 augusti 2009 säger VD för kommunikationsbyrån Pär Johansson att annonsörerna inte förstår mångkulturell marknadsföring. ”*De har inte fattat det här överhuvudtaget. Man har en bristande kompetens gällande mångkulturell*

marknadsföring, vilket jag tror beror på att mångfalden är liten ute på företagen, och framför allt på mediebolagen". (Schori, 2009)

Mina tidigare erfarenheter av mångkulturella kommunikationsbyråer som tidigare frilansande pr-konsult för mångkulturella kommunikationsbyråer och marknadsföringskampanjer är att de ofta har som syfte och argument att arbeta för integration genom att sammanföra mindre minoriteter och på så sätt arbeta mot den rådande vita orientalistiska normen. Min studie visar att olika minoriteter, i det här fallet svarta kvinnor känner sig förbisedda och oexponerade i medier. Som jag tidigare nämnt i min slutsats beror detta på att denna specifika målgrupp, nämligen svarta kvinnor har lågt kulturellt och ekonomiskt kapital vilket resulterar i att dem har liten köpkraft och på så sätt blir ointressanta för medier. Som tidigare nämnts i analysavsnittet så identifierar sig mina informanter nödvändigtvis inte sig med andra svarta kvinnor enbart på grund av att dem är svarta utan på grund av att dem innehar egenskaper som framgångsrika och vackra. Som min slutsats visar så handlar det inte om hur ofta medier exponerar svarta kvinnor utan på vilket sätt dem gör det. Detta innebär att det enda som de mångkulturella kommunikationsbyråerna lyckas åstadkomma är att hjälpa företag att hitta nya marknader, men inte nödvändigtvis att lyckas med att överbrygga skillnaderna mellan den orientalistiska vita normen och andra etniska minoriteter som till exempel svarta kvinnor. Dessutom fortsätts en reproduktion av det postkoloniala synsättet av svarta kvinnor och andra utsatta minoriteter då exponeringen av dessa minoriteter ofta sker i sammanhang där lågavlönade arbetare med lågt kulturellt och ekonomiskt kapital exponeras. Företag som har som syfte att främja integration och överbrygga skillnader mellan minoriteter och den rådande normen anlitar mångkulturella kommunikationsbyråer med tron om att dem har "gjort sitt". Det är detta som är det verkliga problemet enligt min mening, då de stora mediebolagen inte tar sitt ansvar. Min slutsats till hur olika mediebolag kan implementera och ta utgång från min studie på ett pragmatiskt sätt innefattar ett nytt tänkande. Detta innebär en början på en exponering av i det här fallet svarta kvinnor i nya element där svarta kvinnor som målgrupp för första gången innehar både högt kulturellt och ekonomiskt kapital i exponeringen av dem. Genom detta nya tänkande och implementerandet av nya svarta kvinnliga mediala förebilder så kan man skapa en lyckad identifikation hos andra svarta kvinnor, arbeta mot det orientalistiska synsättet och kanske till och med motverka hudblekning.

Bild 7. Viktoriansk reklamansons visandes reklam för tvål i slutet på 1800-talet.

"dirty-boy-vinola-soap-ad", (2010-01-02)

7 Fortsatt forskning

Med utgångspunkt av min studie av fyra svarta kvinnor som bleker sin hy och mediers betydelse för dessa, föreslår jag en vidare forskning för svarta kvinnor som bleker sin hy med klasstillhörighet som utgångspunkt. Det som min studie saknar är svarta kvinnor som bleker sin hy och är höginkomsttagare och/eller högutbildade. Dessutom skulle det vara intressant att göra en vidare studie på svarta män som bleker sin hy, för att se om det finns några skillnader mellan vilken betydelse medier har för de olika könen. Något som dessutom fullständigt är uteslutet i den här uppsatsen är vilken betydelse medier har för svarta kvinnor som inte bleker sig. Vilka likheter och skillnader kan man finna där?

Referenser

- Akinkugbe, Ayesha O. & Ngozi, Mohammed & Nyomudim Essen, Chinwe Onyekonwu, & Olumide, Yetunde & Shola Ayanlowo, Ahamefule & Tahir, Dan M. Altraide (2008) Effects on chronic use on using skin bleaching Complications of chronic use of skin lightening cosmetics. *International journal of dermatology* s. 344-353
- Bergmann, Jean-François & Clevenbergh, Philippe & Cohen-Ludmann, Cécile & Dubertret, Louis & Petit, Antoine (2006) Skin bleaching for African in paris. *Journal of the American Academy of Dermatology*. Vol 55:5 s. 873-878
- Carlsson, Ulla (2001). *Om medierna och våldet i samhället*. s. 109 – 126 Nordicom Sverige (elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.som.gu.se/bocker/land/109-126.pdf> > (2010-01-01)
- Carman, Hilary & Isaacson, Charles & Phillips, James I. (1986) Ochronosis in Black South Africans Who Used Skin Lighteners. *The American Journal of Dermatopathology*. vol 8:1 s. 14-21
- Dyer, Richard (1997). *White*. London: Routledge.
- Ennart, Henrik (2004). Giftig blekkräm säljs i butik (Elektronisk) *Svenska Dagbladet* 28 augusti Tillgänglig: < http://www.svd.se/nyheter/inrikes/giftig-blekkram-saljs-i-butik_160746.svd > (2009-12-28)
- Eriksson, Cathrina & Eriksson Baaz, Maria & Thörn, Håkan (2005). *Globaliseringens kulturer*. Falun, Nya Doxa.
- Gauntlett, David (2008). *Media, gender and identity – an introduction*. Oxon, UK: Routeledge.
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge, Polity Press.
- del Giudice, Pascal & Yves, Pinier (2002) The widespread use of skin lightening creams in Senegal: a persistent public health problem in West Africa. *International journal of dermatology*. s. 69-72
- Gripsrud, Jostein (2002). *Mediekultur, Mediesamhälle*. Bokförlaget Göteborg: Daidalos.
- Hall, Ronald (1995). The Bleaching Syndrome: African Americans' Response to Cultural Domination Vis-a-Vis Skin Color. *Journal of black studies*, Vol. 26: 2, s. 172 - 184

- Hall, Stuart & McGrew, Anthony (1992). *Modernity and its futures*. Cambridge: Polity.
- Jansson, André (2002). *Mediekultur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Javid, Reza (2008). Skönhetsideal eller undankommande från diskriminering? (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.s-info.se/page/blogg.asp?id=1745&blogg=22585> > (2009-12-30)
- Kemikalieinspektionen (2009). *Hydrokinon* (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://apps.kemi.se/flodessok/floden/kemamne/hydrokinon.htm> > (2009-12-28)
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Läkemedelsverket (2003). Information om kosmetiska och hygieniska produkter (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.lakemedelsverket.se/upload/om-lakemedelsverket/publikationer/kosmetika/Nyhetsbrev%20Nr%2045.pdf> > (2009-12-28)
- Malmström, Sten – Györki, Iréne – Sjögren, Peter (2001) *Bonniers svenska ordbok*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.
- Meech, Peter & Kilbom, Richard (1992). Media and identity in a stateless nation: the case of Scotland. *Media, Culture & Society*, Vol: 14:Apr s. 245 - 259.
- Miljöförvaltningen (2003). *Kosmetiska och hygieniska produkter – riktad tillsyn* (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.stockholm.se/-/Sok/?q=hydrokinon&uaid=30DBBA9F225AF493A7C89F94CBB2C0D6:3137322E32302E3135312E313132:5245662434866486726> > (2009-12-28)
- Said, Edward (1993), *Orientalism*. Södertälje: Ordfront.
- Schori, Martin (2009) "Annonsörerna fattar inte mångkulturell marknadsföring" . (Elektronisk) *Dagens media*, 20 augusti 2009 Tillgänglig: < <http://www.dagensmedia.se/nyheter/kampanjer/article66006.ece> > (2010-01-02)
- SVT forum (2008). *Arkiverade diskussioner om hudblekning*. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://forum.svt.se/forum/debatt/arkiverade-diskussioner/hudblekning;jsessionid=B12BA79A F64F6F5298B2A2AC73A27042?p=> (2009-12-28)
- Walter, Göran (2000), *Bonniers Synonymordbok*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.

Bildreferenser

- ”Awfulplasticsurgery” (elektronisk) Tillgänglig:
< http://www.awfulplasticsurgery.com/archives/lil_kim_is_light.jpg > (2009-12-28)
- ”BBC” (elektronisk) Tillgänglig: < http://www.bbc.co.uk/insideout/content/images/2007/10/15/skin_bleaching_203x152.jpg > (2009-12-28)
- ”dirty-boy-vinola-soap-ad” (Elektronisk) Tillgänglig: < www.prints-online.com/image/dirty-boy-vinola-soap-ad_579588.jpg > (2010-01-02)
- ESPN (2009). *Sosa cream has bleached skin* (Elektronisk) Tillgänglig:
< <http://sports.espn.go.com/mlb/news/story?id=4642952> > (2009-12-28)
- ”Huffingtonpost” (elektronisk) Tillgänglig: < <http://images.huffingtonpost.com/gen/57877/thumbs/s-SKIN-BLEACHING-large.jpg> > (2009-12-28)
- ”Indialink” (elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.indialink-online.com/200602/feb06img/Ochronosisseveredamage.jpg> > (2009-12-28)
- ”Nairaland” (elektronisk) Tillgänglig: < http://www.nairaland.com/attachments/132917_abdallah_bleaching2_jpg_3f974b9c9686f30_cc021c8ef34166060 > (2009-12-28)
- ”Nationalgeographic” (elektronisk) Tillgänglig:< http://news.nationalgeographic.com/news/2002/11/photogalleries/images/primary/skin_12.jp > (2009-12-28)
- ”Sammy Sosa” (2009) (elektronisk) Tillgänglig: < <http://epicturd.com/wp-content/ads/2009/11/sammy-sosa-bleached-white-skin-before-and-after.jpg> > (2009-12-28)

Bilaga A – Intervjufrågor

- 1) Kan du berätta lite om dig själv?
- 2) Hur ser en vanlig dag ut för dig?
- 3) Vad har du för intressen?
- 4) Hur ofta tittar du på teve och läser tidningar?
- 5) Vilka tidningar/tvprogram ser du helst på?
- 6) Varför just dessa teveprogram och tidningar?
- 7) Finns det några tidningar/tvprogram som du ogillar? Varför?
- 8) Har du någon speciell förebild?
- 9) Kan du berätta om varför du ser upp till just den här personen?
- 10) Om du fick välja en känd person, vem skulle du vilja vara och varför?
- 11) Vilken känd person skulle du inte vilja vara och varför?
- 12) Skulle du kunna tänka dig att vara en vit kvinna, om ja, varför?
- 13) Vad tänker du när du ser en svart kvinna i en tidning eller teve?
- 14) På vilket sätt tycker du att man porträtterar svarta kvinnor i medier?
- 15) Vad tror du att det beror på?
- 16) Berätta om den dagen du först kom i kontakt med hudblekning
- 17) Vad fick dig att börja bleka din hy?
- 18) Vad fick dig att börja bleka din hy?
- 19) Hur ofta bleker du din hy?
- 20) Hur lång tid tog det tills du såg resultat, att du blev ljusare?
- 21) Hur kändes det?
- 22) Kommer du alltid att bleka din hy?, om ja, varför?

- 23) Berättar du för människor att du bleker din hy?
- 24) Hur känns det att vara blekt?
- 25) Hur kände du dig innan?
- 26) Har du funderat på att sluta?, om ja, varför?
- 27) Det du varför hudblekningskrämer är förbjudna?
- 28) Hur påverkar det dig att det är olagligt att köpa hudblekningskrämer?
- 29) Var köper du dina hudblekningskrämer?
- 30) Känner du till hälsoriskerna med att bleka din hy? Hur påverkar dem dig?
- 31) Hur har medier påverkat ditt beslut att bleka din hy?
- 32) Hur mycket tror du att medier påverkar det rådande skönhetsidealet?
- 33) Hur har medier påverkat dig?
- 34) Hur tror du att du skulle vara som person om inte medier fanns?
- 35) Tycker du att du är vacker? Varför?
- 36) Hur viktigt är det att vara vacker? Varför?
- 37) Är du stolt över att vara svart?
- 38) Om du fick välja skulle du vilja vara svart eller vit?
- 39) Är det en skillnad på att vara svart och mulatt? På vilket sätt?
- 40) Uppfattas man på ett annorlunda sätt om man är mulatt än svart?
- 41) Spelar det någon roll vilken hudfärg din partner har?
- 42) Tror du att det spelar någon roll för män vilken hudfärg du har?
- 43) Tror du att din hudfärg har en betydelse för att få arbete och vänner?